

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra českého jazyka a literatury

Diplomová práce

Bc. Jarmila Petříčková

Jindřich Spáčil (1899 – 1978)

Olomouc 2013

vedoucí práce: Mgr. Daniel Jakubíček, Ph.D.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně a použila jsem jen uvedenou literaturu.

V Olomouci, dne 9. 4. 2013

vlastnoruční podpis

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala Mgr. Danielu Jakubíčkoví, Ph.D. za odborné vedení a za poskytování rad během zpracování mé diplomové práce.

Obsah:

1. Úvod	6
2. Region Spáčilovy tvorby	8
2.1. Kroměřížský okres	8
2.1.1. Kvasice	9
2.1.2. Kroměříž	10
2.1.3. Chřiby	11
3. Život Jindřicha Spáčila	13
3.1. Předkové J. Spáčila	13
3.2. Dětství a dospívání	13
3.3. Období první světové války	15
3.4. Období druhé světové války	17
3.5. Poválečné období	19
3.6. Jindřich Spáčil jako spisovatel	21
3.7. J. Spáčil jako archeolog a muzejník	24
3.8. J. Spáčil jako kulturní a osvětový pracovník	26
4. Přátelské a pracovní vztahy J. Spáčila	29
4.1. Petr Bezruč	29
4.2. Max Švabinský	31
4.3. Zuzana Švabinská	32
4.4. Marie Úlehlová – Tilschová	33
4.5. W. Proskowetz	35
4.6. Další přátelé	36
5. Dílo J. Spáčila	40
5.1. Historický román	43
5.1.1. Lásky a rebelie	43
5.1.2. Tisíce růží	53
5.1.3. Raván a Théra	58

5.2.	Psychologický román.....	61
5.2.1.	Nevěstin závoj	61
5.2.2.	Náš svět zemře s námi.....	65
5.3.	Tvorba pro děti.....	71
5.3.1.	Velocipéd, stroj rychlonohý.....	71
6.	Závěr.....	74
7.	LITERATURA A PRAMENY:	76
8.	ANOTACE.....	78

1. Úvod

Vzhledem k mému mnohaletému zájmu o četbu a literaturu všeobecně jsem si hledala téma diplomové práce v této oblasti. V bakalářské práci jsem se zaměřila na obraz života a díla neznámého autora a práce v archivu a dohledávání informací mě nadchla natolik, že jsem hledala podobného spisovatele. Jelikož pocházím z Kroměřížska a celou základní školu jsem navštěvovala v nedalekých Kvasicích, hodně jsme se učili o regionálním spisovateli Jindřichu Spáčilovi. Z tohoto důvodu mě hned napadlo zpracovat jeho život i dílo v diplomové práci.

V současné době se jedná o zapomínaného autora především z důvodu jeho zaměřenosti pouze na Kroměřížsko. Za mé povinné školní docházky nám paní učitelka o něm vykládala a četli jsme i jeho díla. Ze zkušenosti vím, že nebyla jediná. Dnes je tomu ve většině škol v regionu jinak. Po přečtení jeho povídek pro mládež si myslím, že snad některé by se daly využít a Spáčil by neměl být tolik opomíjen především v rodném kraji. Na druhou stranu je pravda, že při návštěvě archivu nebo knihovny nebyly dostupné všechny materiály, protože z hlediska badatelského se jedná o oblíbeného spisovatele.

Pro svůj zájem o historickou prózu bývá Spáčil často přirovnáván v tehdejších recenzích k Aloisi Jiráskovi. Ovšem spisovatelů, kteří se historií zabývali, bylo mnoho. O těch známějších byly vydávány různé monografie. Proto jsem se zaměřila na někoho, o kom literatura příliš neví a na koho se zapomíná i ve školních osnovách.

Cílem mé práce je uvést základní informace o regionu, sestavit detailní životopis spisovatele Jindřicha Spáčila a doplnit ho i o přátelské a pracovní vztahy z korespondence a na závěr seznámím čtenáře se stručným obsahem některých historických, psychologických děl i s tvorbou pro děti. Ke všem uvedeným dílům uvedu recenze, pokud budou k sehnání. Využiji k tomu především informace získané z rodinného archivu i z archivu Muzea Kroměřížska. Také bych ráda obohatila svou práci o osobní vzpomínky Spáčilovy rodiny na spisovatele. Všechny materiály, který je dostupný v muzeu, věnovala Spáčilova dcera Jindra.

V první kapitole, jak jsem uvedla výše, popíši historii a zajímavosti míst, které měl J. Spáčil rád a jsou s jeho jménem spojeny. Především se zaměřím na Kroměříž, Kvasice a Chřibsko. V druhé bych chtěla podrobně popsat život Jindřicha Spáčila. Ve třetí kapitole bych se chtěla

zaměřit na sepsání spisovatelovy dostupné korespondence, která se zaměřuje nejen na přátelské, ale i pracovní vztahy. V poslední, čtvrté kapitole se zaměřím na Spáčilovo dílo. Seznámím čtenáře se stručným obsahem, ale také uvedu dobové recenze na jednotlivé knihy.

2. Region Spáčilovy tvorby

2.1. Kroměřížský okres

Kroměřížsko se nachází na střední Moravě na severozápadu Zlínského kraje. Celý okres leží v rovině úrodné Hané především při řece Moravě a na západě kousek protéká řeka Svatava. Kousek za Kroměříží se do Moravy vlévá, druhá největší řeka střední Moravy, Haná. Většina okresu je nížina s nízkými pahorky okolo dvou set metrů nad mořem.

Krajinu regionu můžeme rozdělit do čtyř částí s různými přírodními podmínkami. Na jihozápadě se nachází listnaté lesy Chřibů s loukami plnými chráněných rostlin. Z východní strany je okres obklopen mírněji zvlněnou Litenčickou pahorkatinou s množstvím smíšených lesů a malým osídlením. Střední část se nachází u řeky Moravy, v teplém nížinném úvalu s velkými lány polí, ale i s lužními lesy, mokřady, jezery a slepými rameny s množstvím ryb a ptáků. Na severovýchodě leží hornaté a lesnaté Hostýnské vrchy s velkým výskytem potoků, studánek, pískovcových skalisek. Na území okresu lze nalézt dva přírodní parky – Hostýnské vrchy a Chřiby, které byly vždy oblíbeným tématem nejenom spisovatelů, ale i malířů a dalších umělců.

Na území regionu se nachází řada významných kulturních památek. Některé se zachovaly dodnes a jiné zanikly. Neznámější dochované zámky najdeme v Bystřici pod Hostýnem, v Holešově a především v Kroměříži, který je spolu s Podzámeckou a Květnou zahradou zapsán na seznamu UNESCO. Poblíž Bystřice najde turista i nejnavštěvovanější mariánské poutní místo na Moravě, svatý Hostýn. „*Poutní chrám, stavěný v první polovině 18. století později poškozený a v 19. století nově obnovený.*“¹ V Holešově kromě zámku jsou významné památky i Šachova synagoga, židovský hřbitov s obřadní síní a náhrobky. Město Chropyně je spojeno s pověstmi o Ječmínkovi, kterému je věnována i expozice v místním zámku, kde se také nachází sál s erby a třetí největší sbírka zbraní u nás. Z hlediska památek je významné i menší město pár kilometrů od Kroměříže, Morkovice – Slížany, které je spjata s tradicí košíkářství, navštívit tam lze barokní zámček s parkem a rybníkem. Na místním hřbitově je pohřbena dcera Josefa Kajetána Tyla, Marie.

¹ FIŠER, Z. – KROUPA, J. *Kroměříž – průvodce městem*, Kroměříž: Muzeum Kroměřížska; Muzejní a vlastivědná společnost v Brně, 1991. s. 114.

Na území okresu se nachází řada zámků, zaniklých hradů nebo zříceniny. V Kurovicích a Rymicích je možné navštívit tvrze. Z dalších památek je třeba ještě zmínit zříceninu hradu Cimburk, park a zámek ve Kvasicích, větrné mlýny v Kunkovicích, Velkých Těšanech a Rymicích. V obci Rymice nedaleko Holešova je možné navštívit i soubor lidových staveb. V kroměřížském regionu mohou turisté navštívit řadu kulturních památek, muzeí apod., které po celá staletí upoutávaly pozornost nejen u obyčejných lidí, ale i umělců. Jelikož se Jindřich Spáčil zabýval ve svých dílech především městy Kroměříž a Kvasice budou tyto města popsány trochu detailněji, aby čtenář měl lepší představu o místech, kde se odehrávají jeho díla. K jeho životu neodmyslitelně patří také Chříby.

2.1.1. Kvasice

Nejstarší zmínka o Kvasicích pochází už z roku 1141. Další zmínka je z roku 1269. Celé století pak o nich není písemných památek. Až do roku 1423 zůstává kvasické panství nejspíš v rukou rodu Benešovců, v období husitských válek umírá poslední majitel. Během následujících let se na místním zámku vystřídal mnoho rodů. Od roku 1636 do 1757 jsou Kvasice v rukou Rottálů, kdy se pak dostává panství prostřednictvím věna do majetku pánů z Lamberka, o kterých je možné se dočíst ve Spáčilově díle. V roce 1845 se dostává do Kvasic rod Thunů sňatkem Leopoldiny Lambergové s Friedrichem Thunem. Pro jejich syna Jaroslava pak pracoval, kromě jiných, i Spáčilův otec, Tomáš.

V roce 1896 probíhaly ve Kvasicích první snahy o založení muzea, ale nebyly nalezeny vhodné prostory. Až v roce 1927, kdy předal spisovatel Jindřich Spáčil obci své archeologické sbírky z okolí Kvasic, se začalo o založení muzea reálněji uvažovat. „V roce 1947 byly tyto vykopávky přemístěny do tří místností nově zřízeného muzea v přízemí nové radnice.“² Slavnostního zahájení se zúčastnil i spisovatel. V roce 1956 bylo muzeum zrušeno a fond byl předán do Okresního muzea v Kroměříži.

Jako každé město, byly i Kvasice zasaženy několika válkami. Na obyvatele útočili, v průběhu času, nejen Tataři ale i Maďaři. Mnoho útrap lidé prožili také během třicetileté války, kdy byla vesnice vypleněna a vypálena. I během první světové války postihlo Kvasice obrovské strádání, protože obec musela poskytnout válečnou půjčku a navíc narukovala řada mužů, z nichž se jich mnoho nevrátilo. V době vzniku protektorátu ve Kvasicích zanikly politické strany a spolky např. Sokol, Orel a další. Také byly zabráný zvony z kostela na náměstí a

² KLAPIL, P. *Kvasice*, 1. vydání, Hýsly: Alcor puzzle, 2005. s. 183.

odstraněn pomník prvního osvoboditele T. G. Masaryka. Nejvýznamnější událostí, která proběhla právě během druhé světové války, tedy spíše na jejím konci, bylo vyhození mostu přes řeku Moravu do ovzduší, který obsadila německá armáda, aby zabránila přechodu osvobozující armádě a následně odpálila. V období normalizace obyvatelé Kvasic, nesouhlasili se vstupem vojsk Varšavské smlouvy, přivítali je transparenty s nápisy žádajícími jejich odchod a také odstranili také směrovky při cestách, aby je zmátli.

2.1.2. Kroměříž

První písemná zmínka o městu pochází z roku 1110. Tehdy to byla však pouze obec s důležitým mostem přes řeku Moravu. Peřinka dále popisuje: „*Pod panstvím biskupským se Kroměříž vzcháhal tak, že roku 1207, kdy král Otakar I. potvrdil práva a državy biskupství olomouckého, byl již vsí trhovou.*“³ V roce 1260 založil olomoucký biskup Bruno ze Schauenburku gotické město Kroměříž a chrám sv. Mořice s kapitulou. Na místě původního románského dvorce dal vybudovat raně gotický hrad z důvodu reprezentace a jako středisko manské organizace olomouckého biskupství.

V 15. století bylo město uherskou posádkou a odolalo obléhání králem Jiřím. V roce 1665 byla obnovitelem města biskupem Karlem Lichtenštejnem vystavěna biskupská mincovna. Téhož roku byly také potvrzeny výsady židovské obci. V této době začala také desetiletá práce na budování Květné zahrady. O několik let později, na památku obětí moru z let 1715 – 1716, byl postaven morový sloup sv. Trojice. V roce 1815 započala práce na mostě přes Moravu. Na konci devatenáctého století byla dokončena stavba železniční stanice z Hulína do Kroměříže. Po roce 1860 se intenzivně rozvíjí činnost českých vlastenců. Vznikají také nejružnější spolky, mezi ně patří například Moravan, Sokol a další. Začínají se objevovat stavby moderní architektury. Rozvíjí se i kroměřížské školství, známé po celé střední Moravě. O pár později byl tento vývoj přerušen začátkem první světové války. Jedním z hlavních poslání města bylo zajistit nemocným a zraněným vojákům zdravotní péči. Město se zaměřilo i na výcvik nových posil a zásobování potravinami. Až do konce války existoval v Kroměříži Pěší pluk č. 3 arcivévodky Karla. V roce 1917 se dokonce stal součástí legionářské armády v Rusku.

³ PEŘINKA, V. F. *Kroměřížský okres*, Brno: Musejní spolek, 1911. s. 164

Po skončení války ve městě opět začal kulturní rozvoj. Klidný a pokojný život přerušily události nejen v Habeši, ale i ve Španělsku. V městě byli Němci v menšině, ale i tak proběhla řada nepokojů. V březnu 1939 vstoupily do Kroměříže jednotky vojáků, s nimi přišlo také gestapo a německá tajná policie. O pár dní později došlo ve městě k vytvoření Obrany národa, což byla odbojová skupina, později však zanikla. Ve městě také probíhaly okázalé průvody s bubnováním, pískáním a nošením praporů s hákovými kříži, které museli Češi zdravít. Také v Kroměříži docházelo k pronásledování Židů, kteří tu vlastnili obchody nebo ordinace. „*Již od letních měsíců se začala obnovovat ilegální činnost. Stoupal počet osob, které se ukrývaly před gestapem. Své úkryty hledaly především v podhorských obcích. Tak začaly vznikat v okolí Kroměříže zárodky partyzánského hnutí.*“⁴ Řada příslušníků z některého hnutí byla popravena nebo odvedena do koncentračních táborů. Bylo také zredukováno střední školství jako například reálku, která ve městě existovala od roku 1898. Ke konci války začali z města odcházet nejprve civilní Němci.

Kroměříž byla osvobozena čtvrtého května 1945. Po skončení války se uskutečnila v Květné zahradě přednáška vězňů z koncentračních táborů. Na bohaté předválečné tradice z oblasti školství i divadla se opět navázalo. Zasluhou Jindřicha Spáčila a Stanislava Hlobila byl nastíněn i program činnosti muzea. Po válce také v Kroměříži zasedal lidový soud, který odsoudil řadu udavačů. V poválečném období v roce 1948 byla uspořádaná výstava, která oslavovala sto let národního života a sté výročí sněmu.

V současnosti vystihuje Kroměříž tento úryvek z oficiálních stránek: „*Město historických památek, škol, umění a kultury je nazýváno "Hanáckými Aténami". Je vyhledáváno návštěvníky zejména pro bohatství památek. Také je dějištěm každoročních hudebních festivalů, výstav, odborných konferencí, sympozií a kongresů.*“⁵

2.1.3. Chříby

Horské pásmo, které patří nejvyšší a nejčlenitější území Karpat. „*Chříby jsou velmi zajímavou oblastí z hlediska přírodovědného i historického. Nalezneme zde velmi hodnotné lokality krajinářské i přírodovědné, romantická lesní zákoutí, skaliska, studánky, potoky,*

⁴ DUBOVSKÝ, A. *Kroměříž ve stínu hákového kříže*, Kroměříž: Muzeum Kroměřížska, 1995. s. 53

⁵ *O Kroměříži – současnost*. [online]. [cit. 2013-04-15]. Dostupné na <<http://www.mesto-kromeriz.cz/stranka.asp?kod=9&modul=navstevnik&map=22>>

*hluboká údolí i místa s dalekým rozhledem.*⁶ Také se tu nachází četná archeologická naleziště, která dokazují osidlování krajiny i budování a slávu Velkomoravské říše. Spáčilovu lásku k Chřibům dokazuje i první naučná stezka, která byla vybudována v roce 1984 na jeho počest. Podle autorů jednoho z průvodce po Chřibech, nebylo věrnějšího milovníka a ctitele Chřibů. Přes čtyřicet let pobýval v malé lesní chatce na Hradské cestě a věnoval se tam i psaní. Využíval mnoho památek z nedalekého okolí. Například skupinu pískovcových skal Budačina, ke které se váže pověst o zbojnicích Ondráši a Jurášovi.

⁶ HRABEC, J. a kol., *Chřiby – turistický průvodce*, Uherské Hradiště: LVPrint, 1998. s. 10.

3. Život Jindřicha Spáčila

O životě spisovatele není mnoho dostupných materiálů. Sám autor chtěl vydat svou autobiografii, ale nestihl to. Pokusíme se sestavit díky několika zdrojům Spáčilův života tak, abychom neopomněli na žádnou událost jeho života.

3.1. Předkové J. Spáčila

Jindřich Spáčil se zajímal celý svůj život o historii, proto chtěl přijít i na původ svého rodu. Jeho otec pocházel někde od Prusinovic pod Hostýnskými vrchy, kde měl jeho dědeček tkalcovnu. Potom, co se vrchnost rozhodla založit nedaleko Kvasic dědinu Karolínov, přestěhoval se tam i Spáčilův děda. Tam se také v roce 1861 narodil jeho otec Tomáš. Těchto skutečností využívá spisovatel i v některých svých dílech. Ve svém životopise si pokládá otázku, proč zrovna Spáčil. „*Takové hanácké nevybrané slovo, připomínající spáče. Ale ve skutečnosti tomu tak není, i když bych dal mezi spánek a dobré sousto rovnítko. S tím příjmením se to má tak: V dobách končícího středověku, kdy už nestačila k evidování lidí pouhá jména, řekli bychom křesťní, se rodila příjmení náhodně, jak byla příležitost.*“⁷ Jak je uvedeno v tomto dokumentu dále, ještě před několika lety měl autor na Karolínově spoustu příbuzných. Jeho matka rozená Zelinková se narodila v roce 1869 ve Kvasicích. Tento rod sahá v městečku až do první půlky 18. století.

3.2. Dětství a dospívání

Krátce po půlnoci dne 24. května 1899 se narodil Jindřich Spáčil ve Kvasicích jako třetí dítě manželům Vincencii a Tomáši Spáčilovým. Na svou matku vzpomíná jako na plnoštíhlou, temně rudovlasou ženu, po níž zdědil barvu vlasů. Jeho otec pracoval pro místního knížete Jaroslava Thuna. Nejprve jako osobní myslivec, potom byl komorníkem. Několik let po narození spisovatele postoupil jeho otec na hodnostním žebříčku o něco výš. Jak sám autor uvádí, jednalo se o polofeudální žebříček a stal se komorníkem hraběcího domu.

Spáčil se o svých rodičích vyjadřuje následovně: „*Kdybych měl charakterizovat své rodiče básnicky a vzletně, tedy bych volil Goethovo čtyřverší: Von Vater habe ich die Statur, des*

⁷ SPÁČIL J. *Sítem času - Tvorba vzpomínkových povídek ze tří čtvrtin století*, knižně nevydáno, s. 32, rodinný archiv.

Lebens ernstes Führen, von Mutter habe ich die Natur, die Lust zum Fabulieren. To znamená, že po otci mám postavu, vážnou životní linii, po matce povahu a radost z tvoření či vymýšlení příběhů.“⁸ Na své rodiče i v pozdějším věku rád vzpomíná a dle svých slov by s nimi rád zasedl k jednomu stolu a povykládal si s nimi.

Jindřich Spáčil tedy strávil část svého dětství i v romantickém prostředí zámku, potom se s rodiči, sourozenci a babičkou odstěhovali do rodinného domku v Horní ulici ve Kvasicích. Díky zámeckému pobytu se začal zajímat o historii a začínal postupně navštěvovat i archiv. Sám o svém dětství říká, že bylo kolem něho hodně moudrých lidí. Charakteristické postavy kvasického života, především panských úředníků. Podle něj bylo všude hodně prostoru se od nich učit. Za jeho mládí se ve Kvasicích všechno točilo kolem přání šlechtických pánů. Spisovatel na to vzpomíná slovy: *„Přirozeně i prostředí starého zámku na mne působilo, jeho archiv, který sousedil s naším bytem, staré točité schodiště, plno výklenků a zajímavých obrazů. Nastěhovali jsme se tam v roce 1909. Tam se dostaly k slovu mé pozdější zájmy vlastivědné, a navrch ještě pan regenschori Adolf Straka, milovník starožitností, můj učitel houslové hry, a máte tu výchozí postavení pro mé životní zájmy vlastivědné a historické.*“⁹ Pokud se vše spojilo ještě s bohatou fantazijní, byl tu základ pro pozdější spisovatelskou činnost. Už od dětství si se svými kamarády rád hrál na školu a také do ní rád chodil. Jak sám říkával, nikdy ho prý nenapadlo, že by mohl jít za školu, protože ji velmi miloval.

Další takovou zajímavostí z jeho života je, že se narodil ve znamení Blíženců. Sám říká, že měl znamenitě počítat, krasopisně psát a zároveň nosit prsten s chalcedonem. Spisovatel to okomentoval slovy: *„Nic z toho se nesplnilo, ba naopak, matematika mě ještě dnes straší ve snách, píši nepěkně, nemám prsten s chalcedonem ani nechovám hovězí dobytek.*“¹⁰

Oba jeho sourozenci studovali, proto nejprve nemohl pomýšlet na studia. Napřed měšťanka a pak čtvrtá měšťanka v Tlumašově, což v té době už znamenalo opravdové učení. Spáčilova touha po učitelském povolání však byla velká, ale z určitých důvodů, se jeho rodiče dohodli na jiném řešení. A tak v roce 1914 odvedla maminka mladého Spáčila do internátního ústavu v Praze – Bubenči. Volbě učitelského povolání předcházela i skutečnost, že během prvních let

⁸ SPÁČIL, J. *Sítem času – Tvorba vzpomínkových povídek ze tří čtvrtin století*, knižně nevydáno, s. 2, rodinný archiv.

⁹ HOŠEK, J. *70. narozeniny Jindřicha Spáčila*, Kroměřížská jiskra, 1969, roč. 20, č. 19 – 20, s. 3 – 4.

¹⁰ SPÁČIL J. *Sítem času – Tvorba vzpomínkových povídek ze tří čtvrtin století*, knižně nevydáno, s. 2, rodinný archiv.

školní docházky se setkal s řadou vynikajících a lidsky přístupných učitelů, kteří v něm odporovali a rozvíjeli jeho přirozené sklony a záliby, a na něž vždy upřímně vzpomínal. Jak sám říká, v prvních letech pražských studií se rád toulal ulicemi staré Prahy. Při svém učení bydlel v Thunském paláci v Nerudově ulici, protože jeho otec tam měl několik přátel. Hned první večer navštívil Národní divadlo, což byl jeho dlouholetý sen od té doby, kdy viděl první divadelní představení ještě ve Kvasicích. Několikaletý pobyt na učitelském ústavu v Bubenči prohloubil jeho zájem o rodný jazyk, ale především už jeho dřívější zájem o historii, především o pravěk. Jeho studia po celou dobu probíhala ve stínu první světové války, do které byl také sám vtažen. V průběhu roku 1915 byla jejich škola přeměna na lazaret a studenti se přesunuli do zámku ve Svatém Janě pod Skálou, který se nacházel asi hodinu cesty od Prahy. Spáčil toto místo popisuje jako idylické a pravý romantický ráj. Zde se setkal i se spisovatelem Karlem Václavem Raisem. Dále se během svého pobytu v Praze seznámil s dcerou Františka Škroupy, Boženou, kterou pak několikrát i navštívil.

3.3. Období první světové války

V roce 1917, když byl ve třetím ročníku, byl odveden k rakouské obraně. Krátce po narukování byl v St. Pöltnu a v létě jej přiřadili do důstojnické školy v Brucku – Királyhidě. V roce 1917 v den narozenin císaře se dopustil spolu s dalšími kolegy činu, který charakterizovali nadřizení jako vlastizradu. Zaspívali českou hymnu Kde domov můj. Z tohoto důvodu na konci důstojnické školy se nemohli stát rakouskými oficíry, protože prý nebyli spolehliví. V tu dobu byl vrácen s ostatními do St. Pölen a odtud posláni na ruskou frontu do Haliče. „*Konal se velký raport, kde se oddělilo zrno od plevy. To zrno poslali bojovat na italskou frontu k Piavě, aby bojovalo za čest a slávu monarchie a nás hříšníky zařadil do potupné Erntemarchkompanie za trest sbírat fazole na lánech obhospodařovaných vojenským erárem.*“¹¹ I když to na druhou stranu považoval za idylickou vojnu, protože ti ostatní, kteří šli do ofensivy v Piavě, už byli většinou mrtví. Následovně byli přepraveni do italských Dolomit. V roce 1918 odjeli transportem, aniž věděli kam. Spáčil se dostal až do francouzského městečka Longwy, kde ho zastihl i konec války. Bylo pro něj velmi těžké zachytit dramatické zážitky západní fronty. Díky tomuto poznání se z něj stal humanistický člověk, který po celý svůj život válku odsuzoval. Během neustálých přesunů napsal svou

¹¹ SPÁČIL J. *Sítem času - Tvorba vzpomínkových povídek ze tří čtvrtin století*, knižně nevydáno, s. 41, rodinný archiv.

první rozsáhlejší povídku, Kvasice v dávnověku, která však vyšla až později. Domů se vrátil pěšky v listopadu 1918. Válku však považuje za velkou školu svého života a na druhou stranu však přiznává, že byla i jeho velikou brzdou.

Po návratu z války se snažil, aby co nejrychleji dostudoval. Odmaturovat se mu podařilo až v roce 1919. Spisovatel toto období popisuje jako čas, kdy válečná generace začala zase žít a navazovat první milostné známosti, ale také hrát divadlo, měli své funkce v osvětě a tělovýchově, přednášeli apod. V tomto roce získal svůj první učitelský dekret. Zároveň uspořádal ve Kvasicích výstavku starožitností, na kterou se sjelo mnoho vzácných hostů, někteří přijeli až z Prahy. 15. září 1919 nastoupil ve Kvasicích na své první učitelské místo. I přesto, že ho jeho školitel do práce nezaškolil, brzo zapadl do školního světa s velkým zapálením. Po večerech se věnoval práci v Sokolu. Avšak pořád byla u něj škola na prvním místě. V průběhu roku 1920, spolu s kvasickým lékařem Dr. Karlem Zlámalem, vstoupil do sociálně demokratické strany a na druhou stranu vystoupil z církve, protože po návratu z války přestal věřit v Boha. V roce 1922 krátce pracoval jako řídící v Sulimově.

V roce 1923 pracoval jako prozatímní správce jednotřídní školy ve Střížovicích za nemocného kolegu. V roce 1924 po smrti svého otce nastoupil v Lednici na trojtřídní školu. V této době se začal připravovat na zkoušky pro měšťanské školy. V Lednici pracoval jenom rok. Pak si ho vyžádalo město Přerov, aby tam začal učit a také převzal péči o archeologické sbírky. „*V té době byl však zákaz takových přesunů, vrátil jsem se tedy na svůj rodný okres a vyučoval na hulínských školách. Tři roky jsem tam působil, jen málo mi ten život v malém rolnickém městě dal, mnohem méně, než mi daly slovácké Popovice, kde pracovala moje manželka.*“¹² Bydlel rok v mládeneckém bytě, dokončil zkoušky pro měšťanskou školu. V té době se za ním přistěhovala i manželka, která začala taktéž učit v Hulíně. V roce 1928 byl přijat jako učitel na odbornou školu pro ženská povolání v Kroměříži, kde si postavili vlastní dům (stojí dodnes a je opatřen deskou o životě J. Spáčila). V roce 1937 se zde stal ředitelem a byl jím až do zrušení. Do důchodu učil na různých školách na Kroměřížsku. Spáčil byl po celý svůj život učitelem a volbu svého povolání upřednostňoval i před svou tvorbou literární. Učitelování mu nebylo jen povolání, ale především popud pro tvůrčí práci ve škole i na veřejnosti. Jeho celoživotní snažení bylo oceněno 27. března 1969. Získal čestný titul „Zasloužilý učitel.“ Jeho pobyt v Kroměříži patřil k jeho nejšťastnějším životním obdobím.

¹² SPÁČIL J. *Sítem času - Tvorba vzpomínkových povídek ze tří čtvrtin století*, knižně nevydáno, s. 50, rodinný archiv.

Příspělo k tomu i rodinné štěstí. V roce 1923 potkává svou budoucí ženu Marii Slaminkovou, kterou si vzal jen o rok později v Lednici. Velmi si spolu rozuměli, protože ona sama se snažila o drobnou literární tvorbu a také ho podporovala v jeho aktivitách. Navíc i její otec byl řídícím učitelem a ona sama vykonávala toto povolání. Z jejich manželství se v roce 1934 narodila dcera Jindra, která byla jejich jediným dítětem.

3.4. Období druhé světové války

Sklony k historii ho přivedly k tvorbě literární. Nejdříve to byly drobné články s nejrůznější tematikou, které byly zveřejňované v denním tisku, časopisech a také v zábavných přílohách pro mládež i dospělé. Například Nový lid, Ruch, Lidové noviny, Obzor apod. V prvních větších pracích, které byly věnované historii a pravěku, nezapřel své učitelské povolání. Jeho literární talent se rozvíjel stále víc. Přicházejí i první úspěchy a uznání za tuto tvorbu. Například obdržel v roce 1935 a 1942 Mahenovu cenu země Moravskoslezské. Poprvé za knihu Úsvit v nás a po druhé za Nevěstin závoj. Právě svou literární, historickou prózou začal přesahovat hranice regionu. Býval stále víc uznáván jako jeden z čelních představitelů moravského literárního světa.

Na začátku jeho tvorby byly pokusy zobrazit beletristicky i odborně zobrazit minulost jeho rodných Kvasic. „*Spáčilův vstup do literatury je nejen hledáním námětů, fabulační improvizací, avšak zároveň také formy jak vyjadřovat představy o světě. Také okruh čtenářů těchto prvních Spáčilových pokusů byl poměrně úzký a jen zvolna se rozšiřoval z jeho rodiště a blízkého okolí na oblast celého okresu. S touto rostoucí čtenářskou základnou se počíná měnit i charakter Spáčilovy slovesné práce.*“¹³ Autor však o své literární činnosti řekl, že spisovatelství bývalo víkendem jeho života, vyvrcholením chvilky pohody a koníčkem, který mu přinášel neustále radost. V jednom rozhovoru popírá, že by se jednalo o záležitost profesionální. Na druhou stranu dodává, že by se bez literární činnosti nudil.

V roce 1939 začala druhá světová válka. Jak sám Spáčil píše: „*Táhl mi už na devětatřicátý rok, když jsem se ocitl na samém pokraji druhé světové války. Stále byla ještě naděje, my, frontoví vojáci z první světové války jsme dlouho nevěřili v reprízu válečné tragédie, ale noc*

¹³ PÁLENÍČEK L. *Jindřich Spáčil – Medailón k sedmdesátinám*, Kroměříž: Okresní národní výbor, 1969. s.14/15

z 22. na 23. května 1938 změnila mé názory.¹⁴ Dokonce mu městští strážníci donesli svolávací lístek na frontu. Musel také odevzdat správu odborné školy pro ženská povolání. Hned ráno už cestoval k moravskému Šumperku, k 13. pluku. První mobilizační noc prožili právě v tomto městě, odtud však večer byli naloženi do nákladních aut a odvezeni do nejsevernějšího cípku nad Staré Město. Během pobytu na tomto místě oslavil čtyřicáté narozeniny. Skoro měsíc pobýval pod Kralickým Sněžníkem.

V září začala nová mobilizace a Spáčil sloužil v hodnosti rotného komandata etapní stráže v Moravské Třebové. Odtud odjeli do Kostelce u Prostějova, odkud se už mohli všichni včetně Spáčila vydat do svých domovů. V březnu 1939 se zúčastnil vysílání státního rozhlasu v Brně, aby mohl vzpomenout slova F. L. Riegra – Nedejme se! Chtěl je směřovat občanům, aby posílil národní sebevědomí. Tohoto okamžiku se ovšem nedomáhal, protože než přistoupil k mikrofonu, byl vydán zákaz přednášek v médiích. Spáčil se ovšem nevzdal a svůj výklad otiskl v Lidových novinách. Za tento svůj přečin se dostal až před kroměřížské gestapo, kde byl vyšetřován dokonce i za přednes básně Boženy Němcové jeho žáky. Nakonec ho propustili jen s výhrůžkami a napomenutím, že jeho činnost bude neustále sledována. V té době si ještě neuvědomoval vliv gestapa a dokonce si stěžoval na učitelském shromáždění a u školské odborové organizace, kde Spáčil hledal cestu k právu. Jak sám píše, v té době si nikdo neuvědomoval metody tohoto hrozného režimu. Během války byl ještě několikrát v nebezpečí, dokonce se gestapo shánělo v obecních kartotékách po osobních datech. V Kroměříži musel před nimi dokonce utíkat, párkrát spal ve Zlíně pod lavičkou nebo se skrýval v Dubči u Prahy. Nejhorší byla pro něj situace, kdy se gestapo snažilo dostat jeho kamarády. U některých se jim to podařilo, byli zatčeni a následně odvezeni do koncentračních táborů.

Za protektorátu navazuje Spáčil na tradici učitelských kronikářů. Má styky s historiografem Kroměříže F. V. Peřinkou. Snaží se studovat dobové materiály, zvláště z oblastí politiky a kultury. Vytváří si svou představu nejen o době plné nadějí, ale také velkých zklamáních. I o lidech, kteří tuto dobu žili. Tato druhá polovina Spáčilova díla je značně ovlivněna jeho odbornými znalostmi z minulosti Moravy. V této době vzniká trilogie o městě Kroměříži. Byl členem Kuratoria městského muzea v Kroměříži. Přispíval do novin Kroměřížský rok 1948. Psal různé články, ale uveřejňoval zde i úryvky ze svých knih. Také o něm se v těchto

¹⁴ SPÁČIL, J. *Sítem času - Tvorba vzpomínkových povídek ze tří čtvrtin století*, knižně nevydáno, s. 24, rodinný archiv.

novinách zmiňovalo. Byl ředitelem různých výstav například 100 let českého národního života, která se uskutečnila v červnu 1948.

3.5. Poválečné období

Rok 1949 nebyl pro Spáčila jednoduchý, ve škole byly častější spory, jeho manželka těžce onemocněla. Nakonec se rozhodl rezignovat na své místo a odešel na jiné působiště. Do školství se vrátil v roce 1951, nejprve vyučoval na dívčí škole, potom smíšené. Tímto způsobem přečkal osm let, než byl v důchodovém věku a odešel na odpočinek. Literárně začal tvořit opět v roce 1962, kdy sbíral materiál k románové fresce Tvrz nejpevnější. V 60. a 70. letech 20. století rostl význam nejen života, ale i díla J. Spáčila. Podílel se na kulturním životě v Kroměříži a ve svých knihách zaujatě popisuje motivy rodného kraje. Jeho představitelé mu jako projev uznání udělili v květnu 1969 titul Čestný občan města Kroměříže. Také v roce 1967 obdržel cenu města Kroměříže Za zásluhy o rozvoj a výstavbu. Také jeho rodné Kvasice ho jmenovali Čestným občanem, rovněž v roce 1969.

V roce 1969 oslavil i své 70. narozeniny. Sám řekl, že kdyby těch sedm desítek let měl vrátit zpět, se všemi dny slunnými i bouřlivými, tak by se nerozpakoval a přijal by to břímě zpět. *„Začal bych nanovo, od šťastného dětství, přes ošklivé vojákování na třech frontách za první světové války, přes všechno zlé, co mě potkalo (a bylo toho hodně), i přes to všechno zlé bych chtěl zopakovat ten život, protože je to hra zajímavá a vzrušující. Drama, v němž jsou stovky proměn a dějství.“*¹⁵ Podle Jindřicha Spáčila za takové balancování může právě jeho významné životní jubileum. Ať už se věnoval jakékoli činnosti, snažil se, aby ji dělal se zalíbením. V tom podle něj spočívá, že každý musí mít rád svou práci a dělat ji jako své životní poslání. Při tom vždy myslel na společenství lidí, národ neboli vlast. Jeho oblíbeným obdobím bylo národní obrození a podle toho nese jeho práce určité znaky buditelské nebo spíš vypadá jako z doby zapadlých vlastenců. Myslel si, že jeho současná generace je jím vzdálena a v jejich očích měl pocit, že učitelství. Už v jeho době se mu zdálo, že učitelství ztrácí na vážnosti, zobyčejnělo. Za časů jeho začátků byl pan učitel někdo, byla to autorita na venkově i ve městě. Myslí si, že později už tomu tak není. Popisuje to tak že jsou jiné doby, které nás vedou jinam, ale ztráta učitelské autority ve veřejném životě by měla být zastavena nebo alespoň umírněna.

¹⁵ HOŠEK, J. 70. narozeniny Jindřicha Spáčila, Kroměřížská jiskra, 1969, roč. 20, č. 19 – 20, s. 3 – 4.

„Tak, a bude se zdát, že jsem zapadl do práce školní, osvětové i literární až příliš, že nebylo možné honit tolik zajců jedním rázem. Ale není to tak, bylo tu i mnoho osobního potěšení.“¹⁶

Jak vzpomínají i jeho příbuzní, jeho velkou láskou byla chaloupka v chříbských lesích, kde si jezdil odpočinout po svých aktivitách. Sem ho jezdili navštěvovat i jeho mnozí přátelé. J. Spáčil se zabýval mnohými obory, dokonce velmi rozuměl i přírodě a učil ji poznávat i ostatní. Nejenom své žáky, ale i svou rodinu. Zvláště v důchodovém věku rád navštěvoval kavárny. Ani v penzi ho nenapadlo, že by mohl složit ruce do klína a odpočívat. Ba právě naopak. Účastnil se několika zájezdů s Numismatickou společností, připravil si vždy všechny detaily, aby ostatní získali, co nejvíce informací. Procestoval například Sovětský svaz, Rakousko, Maďarsko apod. Dále se pobýval v domovech, které patřily Klubu československých spisovatelů. Snažil se i věnovat rodině, především vnukům, kteří se mu narodili krátce po jeho odchodu do důchodu.

Zasloužilý učitel, muzejník a spisovatel Jindřich Spáčil zemřel dne 20. listopadu 1978 a je pohřbený v Kroměříži. Všichni byli jeho smrtí překvapení, i když byl delší dobu nemocný. Před smrtí projevil přání, aby byl jeho popel roznesen na tři jeho nejmilejší místa. Předně v jeho rodném městečku Kvasice, dále do Kroměříže a poslední hrstička by dle jeho slov bylo potřeba dát do Chříbských hor na opuštěnou Hradskou cestu, protože tam měl svou oblíbenou chatu.

V současné době je stále jméno Jindřicha Spáčila na Kroměřížsku známé, dokonce byla uspořádána i výstavka. Pořádají se i další akce s jeho jménem. Domy ve Kvasicích i v Kroměříži jsou opatřeny pamětními deskami. Podle jeho zetě, pana Voňky, se před Vánocemi vysílají v Brněnském rozhlasu jeho dvě pohádky – O silném Matějovi a O Ječmínkovi. Jeho zeť, pan Voňka na něj vzpomíná se slovy: *„Copak děda Spáčil, pokud mohl, tak všude jezdil na kole. Bylo pro něj typické, že dokázal vznímat náladu přírody a naučil to i nás. Také byl úžasným vypravěčem a dokázal zaujmout pro své příběhy každého. I své žáky.“¹⁷* Dodnes na něj vzpomínají žáci i všichni ostatní, kteří měli možnost se zúčastnit kterékoli jeho přednášky. Jedna jeho žákyně ho popisuje jako laskavého a nesmírně vzdělaného pana učitele. Jeho hodiny dějepisu prý pro ně někdy byly záchranou. Dále se o něm zmiňuje těmito slovy: *„My jsme ho milovali. Dějepis v jeho podání nebyl pouhou historií*

¹⁶ SPÁČIL, J. *Sítím času - Tvorba vzpomínkových povídek ze tří čtvrtin století*, knižně nevydáno, 166, rodinný archiv

¹⁷ Osobní rozhovor se zeťem Jindřicha Spáčila, p. Voňkou, 4. 2. 2013, Kroměříž

krvavých revolucí a vzpour ale zajímavých příběhů drobných lidí i velikánů. Vyprávěl zvolna, jeho hlas byl hladivý, klidný a přesvědčivý. Používal čistou spisovnou češtinu a totéž vyžadoval od nás. Učil nás historii nejen dle předepsaných učebnic, ale svým osobitým, poutavým vyprávěním nám přibližoval minulost našeho regionu. Nejkrásnějším holdem a velkolepým vyvrcholením všech jeho snah o povznesení města je zápis vybraných historických objektů města Kroměříže na seznam chráněných památek UNESCO právě v období kulatého výročí narození spisovatele. Není to určitě jen náhoda, ale je v tom hluboká symbolika, kterou můžeme považovat za pomyslnou kytíčku, jež s úctou věnujeme panu učiteli a spisovateli Jindřichu Spáčilovi.¹⁸ Podle dalších příbuzných je jeho jméno známé díky slavnostní výstavě, kterou uspořádal nebo také projektem, kdy nechal udělat informační tabulky pro významné domy.

3.6.Jindřich Spáčil jako spisovatel

Už od dětství ho literatura zaujala. Sám své začátky popisuje následovně: „*A tak tedy v tom slunném odpoledni, kdy jsem zatlačil plochým oblázkem poslední bouli na hlavě, byl jsem rozhodnut sepsat pro paměť budoucích věků to úžasné dobrodružství na kopci Vrážisku. Smolil jsem tu svou první literární práci školácky těžce, nu co, žádný učený z nebe nespadne, a když bylo tužkou napsáno, nalinkoval jsem aršíky papíru a začal psát klapsovým pereme. A přirozeně ilustrace, bez nich by se ta dobrodružná knížka neobešla.*“¹⁹ Po čase se rozhodl, že své dílo musí nechat vytisknout v nějaké menší tiskárničce. A také to udělal na své malé domácí tiskárně, kterou dostal od rodičů. Později se však ke své knížce už nevrátil. Sám se zmínil, že česká literatura nejspíš přišla o jedno velké dílo. Ovšem ta touha po zaznamenávání zážitků na papír, zůstala v něm natrvalo.

Nebyl tvůrcem velké literatury, kterou by tvořil pro velkou masu lidí, ani žádným experimentátorem, který by odvrhoval zaběhané formy a postupy. Sám říkal, že má sice velký okruh čtenářů, ale jenom v okolí, protože to nese charakter jeho tvorby. Kousek za hranicemi kroměřížského okresu, podle něj, o něm nikdo téměř neví. On sám však tomu tak chtěl, aby to tak bylo. Sám si výběr látky omezil na kousek země, kterému říkal domov. Snažil se oslovit nejširší lidové vrstvy a ve svých pracích popisuje příběhy lidí, kteří skutečně žili. A podle něj nelze popustit uzdu fantazie jako v běžných románech. Je zavázán těmito postavám a nemůže

¹⁸ GERYKOVÁ, L. *Kytíčka pro pana učitele*, Týdeník Kroměřížska, 1999, roč. 10, č. 20, s. 7, 18. května

¹⁹ SPÁČIL, J. *Sítem času - Tvorba vzpomínkových povídek ze tří čtvrtin století*, knižně nevydáno, s. 24, rodinný archiv.

si s nimi dělat, co chce. „*Jeho cesta za vlastním uměleckým obrazem vycházela vědomě již od prvotín z principů, které jako autor, byť samozřejmě s různou intenzitou, uplatňoval po celý život, a které mu také našly cestu k srdcím čtenářů.*“²⁰ V první řadě to byl jeho vztah k historii, zvláště pak k pravěké lidské společnosti. Velkou roli v tom hrálo i rané mládí, kde měl možnost poznat život šlechty na zámku ve Kvasicích. Díky tomuto se dostal i k studiu v zámeckém vrchnostenském archivu a soustřeďoval nejen data, ale i pravěké a jiné starožitnosti. Tyto znalosti si prohloubil během dalších studií.

Vzniká tak řada písemně i kresebně vedených deníků, které jsou zaměřené na archeologii. Z nich pak čerpal hlavně ve svých prvotních pracích. Sám tvrdil, že kdo chápe minulost, pozorně ji naslouchá a pozoruje, vysvětlí si mnohé věci, které se dějí kolem nás. Pro Spáčila byla historie učitelkou života a čerpal z ní náměty ke svým nejlepším dílům, např. k trilogii z doby národních obrození na Kroměřížsku. Snažil se ke svým knihám získat vše, co by je mohlo oživit. Například fotodokumentaci, korespondenci s potomky pamětníků apod. Jeho historismus měl však své hranice. Láskou k rodnému kraji jsou naplněny skoro všechny jeho práce. Spolu s regionalismem tvoří druhý princip, který výrazně prochází celou jeho tvorbou. Také si ke všem pracím zjišťoval, co nejvíce informací. Jak říkal i jeho zeť: „*Děda Spáčil se snažil využívat korespondenci s potomky rodů, o kterých se zmiňuje ve svých knihách. Například si dopisoval s nejmladším potomkem Thunů, který odešel do zahraničí. Poznatky získával i od Proskovců, dcera posledního člena se za ním dokonce stavovala na návštěvu při svých cestách do Kvasic.*“²¹

Tvorba byla ovlivňována i něčím jiným. Spáčil chtěl, aby nezůstal nikdy mimo veřejné dění. Nechtěl se nechat vléci proudem a událostmi. Z těchto důvodů se při svém pobytu v Kroměříži vrhá do osvětové a kulturně prospěšné práce. Přináší mu také nejedno zklamání a nepochopení. Jako učitel se však snažil i o výchovu mladé generace prostřednictvím popularizačních článků v novinách. Občas se jeho povolání projevilo i v jeho díle. Někdy byl odraz zdařilý, jindy však příliš didaktický, protože se Spáčil snažil román či povídku obohatit o výchovný, etický či filozofický záměr. Jeho počáteční tvorba byla velmi ovlivněna touhou, aby jeho hrdina měl bohatý vnitřní život. Tyto výrazové prostředky se však postupem času vytrácejí a později se objevují prvky napětí u jednajících postav. Jindřich Spáčil ve své

²⁰ FIŠER, Z. *Jindřich Spáčil*, Kroměříž: Muzeum Kroměřížska, 1985. s. 17.

²¹ Osobní rozhovor se zetěm Jindřicha Spáčila, p. Voňkou, 4. 2. 2013, Kroměříž

pozdější tvorbě uplatňuje také vyprávějící motiv. Lze říci, že se svým způsobem snaží navázat na lidové vypravěče. Sám svá díla z let padesátých a šedesátých označuje jako kroniky. Což nejlépe vystihuje obsahovou i formální stránku jeho knih. Časově umisťuje děj svých románů především do období po první světové válce, protože zrovna v této době je velká možnost společenských střetů a různých hádek. Ovšem autor se je nesnaží nějakým způsobem řešit. Spíše ukazují na situaci, která v té době byla.

Spáčil se snažil své knihy stavět na osobní zkušenosti. Pokud mu však chybí, jsou jeho postavy a jejich jednání plošší a také méně reálné, což je škoda. Ve třicátých letech si Spáčil vyzkoušel postupy, kterými rozvinul dějovou bohatost. Právě v tomto období se vytvářely předpoklady, které souvisely s jeho prací kulturního pracovníka, pro tvorbu následující, která mu přinesla největší úspěchy a s tím také umělecké i společenské uznání. Byla to především historická próza.

V dalším období se od tohoto tématu pomalu odvracel. Později se však k ní vrátil. A to především během druhé světové války. Sám to popsal jako časy zlé a bezútěšné, ve kterých se vracel ke starým tématům prvních prací. Ovšem nejednalo se o návrat náhodný a bez účelu. Naopak se v tom můžeme vidět Spáčilovu osobní reakci na zlou dobu okupace Československa. Například v románu *Bludné kořeny*. Spisovatel se téměř vyhýbá tématům poválečné doby, protože tuto dobu neměl rád. Ve svých knihách věnuje velkou pozornost také ženským postavám. Inspirace mohl získat z dlouholetých zkušeností, které mohl nabrat, když pracoval jako učitel ve škole pro ženská povolání v Kroměříži. Jeho tvorba ve všech obdobích prokazuje právě spojitost s jeho osobními prožitky.

Jindřich Spáčil se věnoval také tvorbě pro děti a mládež. Už na začátku své kariéry jim věnoval krátkou povídku z pravěku, kterou se snaží přiblížit mladému čtenáři. K němu se vrací znovu ke konci svého života. Povídkami se vrátil do svého dětství, kdy se toulal přírodou a zajímal se o historii. Využil těchto znalostí a také postupů z posledních prací. Můžeme říct, že tímto uzavíral tzv. beletristický kruh tématem, kterým vlastně začínal. „*K tvorbě pro děti se Spáčil vrátil znovu v posledním desetiletí svého života. Je zajímavé, že určujícím momentem se stal jednak návrat do doby jeho mládí, toulek přírodou nedalekých Chřibů a zaujetí pravěkými nálezy.*“²² Spíše ke škodě jsou také historismy a příliš složitá

²² FIŠER, Z. *Jindřich Spáčil*, Kroměříž: Muzeum Kroměřížska, 1985. s. 34.

větná skladba. V posledních knihách se objevuje pro spisovatele nová vícevrstevnost. Jejich mottem je vlast, národ, domov a aktivní ochrana těchto základních lidských hodnot. Spáčil se tak připojuje ke všem umělcům, kterým není lhostejný osud člověka, vlasti a národa ve složitých obdobích našich dějin. Snaží se mladé generaci předat životní zkušenost někoho, který prožil obě světové války a zároveň vychoval několik stovek mladých lidí, a který byl vždy ochotný pomoci dobrého a prospěšnému dílu v různých oblastech lidské činnosti.

3.7.J. Spáčil jako archeolog a muzejník

Zájem o pravěk a pravěké nálezy provázel Spáčila celý život a má vliv na celé jeho působení v nejrůznějších oblastech. Už od mládí projevoval velký zájem o nejstarší dějinné doklady rodného kraje. Rád podnikal výlety po blízkém okolí, na kterých se seznamuje s terénem i se stopami osídlení, jež zanechali dřívější obyvatelé. Nechal se poučit i prací archeologů, kteří prováděli výzkum na místních slovanských lokalitách. Spáčil se sám snažil na ně navázat alespoň systematickým povrchovým výzkumem. Jeho činnost je dodnes dokládána několika nalezenými a označenými nálezy z období lužických popelnicových polí a latěnu ve sbírkovém fondu kroměřížského muzea.

Tuto jeho činnost nám dokazují i jeho deníky, které obsahují několik zápisků a výpisků z odborné archeologické literatury, dále poznatky z terénu, popisy nálezů a nalezišť. Součástí jsou i vlastnoruční nákresy. „Tyto deníky, z nichž první si založil patrně v r. 1915 a které jsou dovedeny do počátku let dvacátých, jsou dokladem, že Spáčilův zájem o archeologii byl hluboký a systematický, že památky pravěkého života pečlivě studoval, zejména za svého pobytu v Praze v Muzeu Království českého v letech 1914 – 1918.“²³ Dokonce i během svého pobytu na frontě v první světové válce si poznamenal několik archeologických zápisků. V 18 letech dokonce napsal všeobecné zpracování dějin pravěku. Toto dílko obohatil i svými nákresy, řadou mapek. Pojednání překvapuje velkou hloubkou, zvláště pokud si uvědomíme, kolik bylo autorovi let. To byl také vrchol jeho zájmu o toto historické období. V roce 1925 chtěl přejít na učitelské místo do Přerova, který je spojený s péčí o archeologické sbírky zemřelého učitele Antonína Teličky. Spáčil se snažil oživit hmotné pozůstatky starých kultur. Zejména ve 20. a 30. letech zveřejňoval v denním tisku několik článků o různých archeologických nálezech, související problematice, statích pro mládež apod.

²³ FIŠER Z., *Jindřich Spáčil*, Kroměříž: Muzeum Kroměřížska, 1985. s. 41

Jindřicha Spáčila můžeme ocenit za to, že patří mezi tu skupinu spisovatelů, kteří našli odvahu se pravěkým tématem zabývat. Ve stejném období, kdy začal publikovat své články, udržoval písemné styky s některými odborníky na toto období. Z nejvýznamnějších například J. Knies, F. Přikryl a především I. L. Červinka (ten mu nabídl komplexní zpracování pravěkého Kroměřížska). Spisovatel od nich především žádal odborné rady nebo s nimi prodiskutoval své vlastní nálezy. Knihy na zhodnocení posílal i Eduardu Štorchovi, který jeho tvorbu srdečně vítal. Sám o svém vztahu k historii napsal: „*Chci čtenáře seznámit s nejstaršími dějinami, abych vnesl mezi ně lásku ke starým vykopávkám. Vždyť tolik krásných památek přijde každoročně nazmar, buď nevědomostí, nebo svévolí. Již od nejútlejšího mládí musíme dětem ve škole vštěpovat lásku k tomu, co bylo praotcům našim svaté, tím naučíme je vážit si namáhání a práce lidské.*“²⁴ Mnoho dalších autorů se zabývalo období pravěku ve svých dílech. Například Eduard Štorch, Alois Tluchoř, Josef Augusta, Zdeněk V. Špíner a další.

V centru Spáčilovy pozornosti nebyla však jen archeologie. Spolu s ní od dvacátých let se u něj objevuje i zájem o muzejnictví. Je možné, že se na této zálibě podílelo jeho povolání učitele, protože postupem času u něj došlo k rozhodnutí, že je sice důležité shromažďovat starožitné předměty. Je však potřebné s tímto sbíráním seznámit i širokou veřejnost a vytvářet fondy tak, aby mohla poznávat doby minulé, nejrůznější oblasti lidské činnosti i výtvořiny přírody. Nejlepší formou ukazování sbírek a jejich vytváření je muzeum. Spáčil se tak stává nadšeným zakladatelem muzea ve Kvasicích, zvláště však v Kroměříži, kde působí od roku 1928. Je třeba zmínit aspoň okrajové stav muzejního dění té doby na Kroměřížsku. Počátky spadají až do 19. století, kdy iniciativou místních studentů dochází v roce 1889 k založení a krátkodobé existenci Vlasteneckého spolku muzejního v Kroměříži. V dalších letech byly další pokusy o založení muzeí. Všechny však nefungovaly dlouho. Podmínky ke vzniku skutečně perspektivního muzejního zařízení v Kroměříži dozrávají teprve v první polovině třicátých let. Je to hlavně výsledkem snahy několik vlastivědných pracovníků, v jejich čele stojí právě Jindřich Spáčil. Podle něj je škoda, že nápad s muzeem nenapadl nikoho v Kroměříži již dříve. Prý byly i vhodnější podmínky k jeho založení, protože vznikala muzea ve velkých městech, jako je třeba Olomouc, Přerov a další. Myslel si, že Kroměříž nikdy

²⁴SPÁČIL, J. *Kvasice v dávnověku*, Kvasice: Kroužek přátel umění, 1919. předmluva

nedospěje k jejich výši, protože se zastupitelstvo bránilo podobnému nápadu. Snahy propagátorů však zbytečné nebyly.

V roce 1929 se podařilo přestěhovat sbírky do školy pro ženská povolání. Jindřichu Spáčilovi byla svěřena péče o oddělení archeologie a taky o obrazárnu. Tři roky se zabýval urovnáváním materiálu, instalací sbírek archeologie, dějin města, cechů apod. Muzeum bylo otevřeno v roce 1934. Řadu let pracoval jako opatrovník svěřených muzejních sbírek, i když později ho povinnosti odvádí od přímé práce v muzeu, snaží se dále pomáhat aspoň radou, pokud je zapotřebí. Muzeum řídil až do roku 1937, kdy se stal ředitelem školy. Spolupráce pokračuje i v dalších letech. Třeba formou přednášek, příspěvků do časopisu, který vydává muzeum nebo činností pro Okresní a městskou komisi státní památkové péče a ochrany přírody. Byl to také zrovna Jindřich Spáčil, který velkým dílem přispěl ke konání oslav stého výročí narození Maxe Švabinského. V posledních letech života se účastnil besed s pracovníky muzea, především těmi mladými, kterým se snažil předat své zkušenosti a vzpomínku na historické dění v regionu. Spojil své dva zájmy – archeologii a muzeum v aktivní pomoc novému Okresnímu muzeu i jeho pracovníkům.

3.8.J. Spáčil jako kulturní a osvětový pracovník

Podkapitolu vystihují slova J. Spáčila: „*Podaří – li se nám v dohledné době poznati nedostatky naší práce, věnujeme – li se bližšímu poznání duše našeho člověka a převedeme – li účastníky lidovýchovných akcí z pasivity do aktivity, zatáhneme – li je do zdravého proudu moderního života, postavili jsme budoucí práci pevný základ. Jsme si ovšem vědomi toho, že naše práce, byť byla sebedokonalejší, nebude míti platnost absolutní. Přijdou pro po nás jiní, kteří budou chtít všechno jinak přestavit, přeměnit a vybudovat, ale ryzí kov naší práce zůstane. V něm tkví krásný náš úděl.*“²⁵ Celý svůj život se věnoval prospěšné veřejné práci. Velký vliv na to mělo i učitelské povolání. Dle něj měl být učitel svým mravním, osobním i pracovním profilem na vrcholu kulturního a veřejného života. A to se snažil dodržovat, i když ne vždy to byla radostná práce. Často se setkal se zklamáním i prohrami.

Spáčil zaujal kritický postoj k nedostatkům, se kterými se na začátku dvacátých let setkal, ať se jednalo o společenské či v povolání. Hlavně v kulturní oblasti, která mu byla nejbližší.

²⁵ SPÁČIL, J. *Problémy lidovýchovné práce, Informace osvětových sborů*, č. 1, 1931. s. 1 – 2.

Snažil se poukazovat na její zastaralost a konzervatismus. Také kritizoval maloměstšáckou společnost, ve které musel pracovat a působit. Tato aktivita se rozvíjela především na začátku dvacátých let, kdy se trvale usadil v regionu. Spisovatelovi však nešlo pouze o společenskou kritiku, ale chtěl změnu. Zamýšlel tím dosáhnout, bylo zapojení do osvětového působení ve městě i na vesnicích. Cílem bylo působení na širokou veřejnost, především prostřednictvím přednášek i jiných aktivit, které byly účinné a vyžadovaly minimum finančních nákladů.

Spáčil totiž věřil, že něco, ze společenských problémů, se dá odstranit výchovou a osvětou. Proto se stal členem Okresního osvětového sboru na Kroměřížsku. Snažil se i o založení několika putovních škol. Jednalo se o lidové školy, které měly putovat se stanoveným program po vesnicích. Podílel se i na pořádání různých výstav. Nejvýznamnější byla s názvem 100 let, která se uskutečnila v roce 1948. Oslavovalo se výročí památného sněmu v Kroměříži. Jednalo se o událost roku. Jindřich Spáčil se na ní podílel velkou mírou, také pracoval na dílčích libretech. Na tuto událost se začal připravovat už v roce 1932. V roce 1945 dal Městskému národnímu výboru obsáhlý plán a návrh na výstavu. V tu dobu byl jmenován ideovým vedoucím a ředitelem výstavy. V roce 1946 se ke Spáčilovi přidávali další ochotníci. Dokonce dostal od Ministerstva školství dovolenou, aby se mohl plně věnovat výstavě. V průběhu akce také vítal čestné delegace i jednotlivce. Sám o ní řekl: „*Pro mne byla výstava vrcholem života, jeho stěžejním bodem, ale také počátkem jakéhosi životního zlomu.*“²⁶ Snažil se o založení instituce pro turistický ruch v Kroměříži s názvem Kroměřížské léto. Tato společnost by se zaměřovala na propagaci, označování, udržování nejruznějších památek. Program byl sice označen jako náročný, ale i tak se podařilo prosadit několik návrhů, které se staly součástí tradic v Kroměříži. Například Hanácké slavnosti, Kroměřížské hudební léto apod.

Rovněž byl dlouholetým členem moravské skupiny bibliofilů, založené v roce 1928 pod názvem Skupina moravských bibliofilů. O svých přátelích z klubu napsal krátké vzpomínky. „*Skutečností zůstává, že Spáčil byl mimořádná osobnost kroměřížského regionálního dění, která během padesátiletého působení zanechala trvalou stopu v historickém a společenském vývoji této oblasti. Ostatně, takto byl oceňován nejen z hlediska regionálního, jak svědčí dopis Svazu československých spisovatelů zaslaný mu při 70. narozeninách: „...víme, že jsi často*

²⁶ SPÁČIL J., *Sítem času - Tvorba vzpomínkových povídek ze tří čtvrtin století*, knižně nevydáno, s. 162.
Rodinný archiv

klesal pod tíhou věčných zápasů s malostí, o to s větším zadostiučiněním se však dnes může ohlédnout zpět na rovnou, hlubokou a dobře vyoranou brázdu, která značí Tvé dílo v rodné Hané i v české literatuře.“²⁷

Spáčil se však nezabýval jen propagací kulturních památek, ale i přírodních. Dokazoval to svým zájmem o Chřiby, které se snažil představovat formou přednášek například v brněnském rozhlase. Nebo také psal menší propagační práce. To byl také jeden z důvodů, ze kterých, po několika letech, vznikl nápad vytvořit turistickou stezku, která bude nést jeho jméno. Lidé by mohli putovat po místech, která mnohokrát navštívil a měl je velmi rád. I vznik Spáčilovi naučné stezky dokládá, co tento spisovatel znamenal pro tento kraj. Také můžeme poznat jakou odezvu má dodnes jeho životní působení. Na požádání Domu kultury nebo Muzea Kroměřížska přednášel v okolních dědinách. Lidem vykládal buď o svých knihách, nebo o historii kraje, jejich dědině, jak se sbírají prameny. Snažil se vždy mluvit z paměti a podle svých příbuzných měl tuto činnost velmi rád. Za celý svůj život měl několik tisícovek přednášek a návštěvnost vždy byla vysoká. Někteří občané s ním zůstávali i po skončení a diskutovali s ním na různá témata. V roce 1928 založil spolu s doktorem Karlem Mejsnarem měsíčník pro osvětovou práci a nazvali jej Informace. Téměř deset let jej vedli a rozvíjeli jej. Je v něm uloženo vše, co se v tom desetiletí událo v kroměřížské kultuře i na venkově. Snažili se pracovat pokrokově. Stará generace byla silně proti, ale naopak mladá generace s nimi souhlasila. Dokonce jejich cestou šlo několik divadelních spolků.

²⁷ FIŠER, Z. *Jindřich Spáčil*, Kroměříž: Muzeum Kroměřížska, 1985. s. 68.

4. Přátelské a pracovní vztahy J. Spáčila

Spisovatel měl velmi mnoho přátel, jak z vojny, ze školní a osvětové práce, tak ze své chaloupky v horách. Rád se s nimi setkával, ale s řadou z nich si pouze dopisoval. Zaměříme se především na ty, kteří mu byli nablízku během jeho vedlejší spisovatelské profese.

4.1. Petr Bezruč

Poprvé se se spisovatelem setkal v roce 1910, kdy v hodině českého jazyka v měšťanské škole učitel recitoval úryvky z Maryčky Magdonovy. Až v době učitelování v Lednici potřeboval Bezručovu Diviznu a rozhodl se mu napsat. Ten mu obratem odpověděl. *„Vždycky na všechno odpovídal, tisíce jeho dopisů se rozlétalo během času po vlastech, snad to byla jeho poštácká profese, která ho nutila k takové přesnosti v korespondenci. A jak běžela léta, skládal se v mé zásuvce jeden dopis k druhému.“*²⁸

Ze začátku dopisování se Bezruč podepisoval pod svým literárním jménem. Jak svědčí novoroční přání. Později však používal své vlastní – Vladimír Vašek. V jednom z dopisů mu Bezruč píše, že ho kontaktoval nějaký Kryl, aby se za něj přimluvil u někoho v Kroměříži, aby tam dostal koncesi. Autor to okomentoval slovy: *„Je těžké se přimlouvat za lidi neznámé a vůbec kohokoli podobnými věcmi obtěžovat.“*²⁹ Dále také Bezruč píše, že je příliš důvěřivý a už jednou se za někoho přimlouval, kdo toho jen využíval. Zmiňuje se v dopise, že je trápený mnoha lidmi, kteří si myslí, že má nějaký vliv, i když žije jako poustevník. Nikoho konkrétního však nejmenuje.

Následně si spolu vyměnili několik pohledů s přáním k narozeninám, do Nového roku apod. Těmito slovy děkoval Bezruč Spáčilovi za přání: *„Kdo pozvání ve sluch šeptá, přečti si Lida inepta. Za pozornost vám děkuji, všech autorů pozdravuji.“* Vladimír Vašek.³⁰ Z textu na pohlednicích i v ostatních listech vyplývá, že si spolu rozuměli.

²⁸ SPÁČIL, J. *Sítem času – Tvorba vzpomínkových povídek ze tří čtvrtin století*, knižně nevydáno, s. 75. Rodinný archiv

²⁹ Cit. z dopisu P. Bezruče Jindřichu Spáčilovi z 19. 11. 1938. In Muzeum Kroměřížska, Dr XIX, Jindřich Spáčil

³⁰ Cit. z pohlednice P. Bezruče Jindřichu Spáčilovi z 10. 10. 1934. In Muzeum Kroměřížska, Dr XIX, Jindřich Spáčil

V dopise k novému roku ze dne 26. 12. 1935 se kromě přání do dalšího roku ptá Bezruč Spáčila, jak Hanáci umějí napsat štěchovický nebo štěchovský. Hodně často se spolu tito spisovatelé dohadovali, jak se správně píší různá slova. Ještě třeba řešili, zda se píše jistebnický nebo jistebský. „*Řeč na Moravě mluvená – čím dále k východu, tím více je staré češtině bližší než řeč v Čechách mluvená. Morava drží v řeči.*“³¹

Dále se v tomto dopise zmiňuje o změnách v pravopise, ke kterým došlo v Čechách a na Moravě ještě ne. Například, že v Čechách už proběhla feminizace a uvádějí, že je ta Kroměříž. Naopak na Moravě se ještě uvádí ten Kroměříž nebo ten Olomouc. A další rozdíly v mluvené komunikaci. „*Stále se žvastá o „regionalismu.“ – Tak drž barvy zraje i v řeči, když tak mluvili předkové, Husiti, když tak mluví prostý národ, nad něhož neumíš se vyvyšovati ty, který se se zbytečnou pýchou nazýváš „intelektuálem.“ S pozdravem P. Bezruč.*“³² Na ukázkách lze pozorovat jejich nejčastější téma k rozhovorům. V jiných dopisech Bezruč děkuje Spáčilovi za projevenou pozornost, kterou mu projevil zaslanými knihami. Zaujala mě skutečnost z jednoho psaní, která je tam uvedena. Bezruč uvádí, že Spáčilovo pero vedl Pan, ale silně mu do toho mluvil Faun. Moc nejde rozumět těmto slovům, nevíme, co tím chtěl Bezruč naznačit, ani ke kterému dílu se toto označení vztahuje, protože to není zmíněno. Tím Panem je možná myšlen Bůh, protože v závěru dopisu Bezruč píše: „*Bohové budiž s Vámi, zvláště Pan (bez Fauna!).*“³³

V jedné z další korespondence si stěžuje Bezruč na stáří a na problémy s ním spojené. Dále zmiňuje návštěvu Kroměříže a uvádí, že byl potěšen starožitnými a žijícími adjektivy jako je žalkovský, kyselovský apod. Potom se kriticky vyjadřuje ke Spáčilovu dílu, že na jedné straně uvádí ten Holomúc a dále pak časná Kroměříž, což si podle Bezruče odporuje. Z tohoto můžeme vysledovat, že si spisovatel Spáčilovy zaslané knížky opravdu četl a dělal si poctivě poznámky, které mu pak zasílá v dopise. Vždycky jsou přesně uvedené strany, kde se chyby nacházejí. Třeba o knize Úsvit v nás se Bezruč vyjadřuje následovně: „*Praha každých sedm let zavádí nové běžné slovo do literatury. Asi před třinácti lety bylo to slovo blaze, tak před devíti měsíci se to změnilo – a teraz je to syrový ... Tak i v Úsvitu jsem jich našel asi deset. Někde je to však na místě.*“³⁴ Z dopisu se nedozvíme žádnou rozsáhlou recenzi jen krátké

³¹ Cit. z dopisu P. Bezruče J. Spáčilovi z 1. 12. 1937. In Muzeum Kroměřížska, Dr XIX, Jindřich Spáčil

³² Cit. z dopisu P. Bezruče J. Spáčilovi, 1. 12. 1937. In Muzeum Kroměřížska, Dr XIX, Jindřich Spáčil

³³ Cit. z dopisu P. Bezruče J. Spáčilovi, nedatováno. In Muzeum Kroměřížska, Dr XIX, Jindřich Spáčil

³⁴ Cit. z dopisu P. Bezruče J. Spáčilovi z 19. 2. 1938. In Muzeum Kroměřížska, Dr XIX, Jindřich Spáčil

upozornění na přílišné opakování jednoho oblíbeného slova. Osobně se poznali až v roce 1948. Bylo to po Kroměřížské výstavě, kde byl Bezruč také pozván. Ten se zúčastnil jen tajně, aby ho nikdo nepoznal. Tak se setkali až na podzim téhož roku v Kostelci na Hané. Nejprve v bytě hanácké básnířky Losíkové a po té spolu vyrazili na procházku. Spáčil na tuto schůzku vzpomíná takto: „*Ale chlapík ještě byl, třebaže přešla nad jeho hlavou už osmdesátka.*“³⁵

V archivu Muzea Kroměřížska se nachází četná přijatá korespondence od Petra Bezruče, ale většinou si se Spáčilem psali o podobných tématech, tak jsem v této podkapitole uvedla ukázky jen z některých, aby bylo jasné, jaký vztah mezi těmito dvěma spisovateli panoval. Dalším důvodem, proč nejsou uvedeny všechny dopisy, je jejich špatná čitelnost, protože jsou všechny psány ručně.

4.2. Max Švabinský

S národním umělcem se Spáčil setkal už v dětských letech dávno předtím, než viděl nějakou jeho práci, protože jeho otec ho poznal jako dvanáctiletého, kdy začal docházet na kvasický zámek. S dílem Maxe Švabinského se Spáčil seznámil až po roce 1923, kdy vyšla v Praze kniha Max Švabinský – Sto kreseb. Tuto knihu si zakoupil, i když musel na splátky, protože na tu dobu byla velmi drahá. Osobně se spolu setkali v roce 1933, když v Kroměříži vzpomínali jeho šedesáté narozeniny. „*Po dlouhá léta jsem byl členem kroměřížské delegace, která jezdila 17. září do Prahy, popřát mistrovi k narozeninám. Přijímal nás v dřívějších letech v ateliéru na Akademii.*“³⁶ V době, kdy se připravovala slavná výstava v Kroměříži, se setkával se Švabinským Spáčil docela často, protože se chystala expozice jeho souborné grafiky.

V dalších letech přijímal návštěvy ve svém bytě, kde bylo všechno hodně domácí. V roce 1960, kdy měl Švabinský 87 let, mu byli přát a on ještě stále pracoval. Přitom si stěžoval, že mu příliš mnoho lidí mluví do jeho malování. Při každé návštěvě vzpomínal na Kroměříž a vyptával se, co je nového v „jeho“ městě. Také se občas stalo, že Spáčil po něm něco

³⁵ SPÁČIL, J. *Sítem času – Tvorba vzpomínkových povídek ze tří čtvrtin století*, knižně nevydáno, s. 76. Rodinný archiv

³⁶ SPÁČIL, J. *Sítem času – Tvorba vzpomínkových povídek ze tří čtvrtin století*, knižně nevydáno, s. 127, rodinný archiv

potřeboval, jako například chtěli na léto zapůjčit obraz Žně, aby jej mohli vystavovat během turistické sezóny.

Naposledy jej Spáčil navštívil v roce 1961 i se svou manželkou. Švabinský jej laskavě přijal a usedli společně u jedné jeho společné práce, kterou pojmenoval Blažený věk lidstva. „*Jakoby odháněl od sebe předtuchu smrti, zpodobil na něm odranou postavu se zlomeným mečem, ustupujícím před jinou postavou, vznášející se ke hvězdám. Dodnes, když na jeho litografii pomyslím, zdá se mi, že do ní byly ukládány poslední síly velkého umělce.*“³⁷ Národní umělec se snažil pracovat až do konce svého života, protože to prý bylo lepší než sedět na pohovce nebo spát, protože vyspat se může v noci. Za čtyři měsíce později v únoru 1962 doprovázel Spáčil národního umělce Maxe Švabinského na jeho poslední cestě. Spisovatel na to vzpomíná, že se jedná o příliš uspěchaný pohřeb a přirovnává to k situaci, kdy ve Vídni pochovávali Wolfganga Amadea Mozarta. Stejně jako u Švabinského byla vichřice, vločky, sníh a spěch.

Max Švabinský při každé návštěvě Kroměříže se setkával s Jindřichem Spáčilem, kterého označoval za milého přítele. Díky němu měl Max styky s Kroměříží i po jeho odchodu do Prahy. Do svého rodného města jezdil především za svou nemocnou matkou. Oba kroměřížští rodáci si spolu i dopisovali, ale tato korespondence není badatelsky přístupná ani se souhlasem rodiny.

4.3. Zuzana Švabinská

Nevlastní dcera Maxe Švabinského se seznámila se Spáčilem v roce 1963 při uspořádání oslav 700. výročí města. O rok později mu psala pozdrav k narozeninám, kde projevuje nejhlubší úctu nejenom Spáčilovi, ale také jeho dílu. Už v té době byli přátelé. Hodně si spolu psali napřed o založení památníku a posléze o umístění lunet. „*Čas příšerně běží, a uskutečnění Památníku se blíží. Jsem opravdu napjatá a nesmírně zvědavá, kdy a kdo se přihlásí s nějakým dotazem nebo úkolem pro mě. Všechny síly jsem připravena věnovat.*“³⁸

³⁷ SPÁČIL, J. *Sítem času – Tvorba vzpomínkových povídek ze tří čtvrtin století*, knižně nevydáno, s. 133, rodinný archiv

³⁸ Cit. z dopisu Z. Švabinské J. Spáčilovi z 22. 12. 1963. In Muzeum Kroměřížska, Dr XIX, Jindřich Spáčil

Na krátké citaci z listu, lze pozorovat, jak probíhalo chystání Památníku věnovaného památce M. Švabinského.

V dalším dopise z roku 1965 píše Zuzana Švabinská: „*Váš dopis byl pro mne velice milým, svátečním překvapením. Mnohokrát za něj děkuji. Jste jediný, kdo z Kroměříže si na mne vzpomene občas nějakou zprávou. A přitom mne všechno tak zajímá.*“³⁹ Z této ukázky je patrné, že nevlastní dcera má stále zájem o otcovo rodné město. Dále si spolu píší o památníku, kde jsou uloženy věci po Maxu Švabinském. Jak se lze dočíst v dopise z roku 1972 i Zuzaně Švabinské posílal Spáčil své rukopisy. Z jednoho díla, které pojednává o jejím nevlastním otci, je nadšená a velmi se jí líbilo. I přesto však uvádí některé nedostatky, které jsou podle jejích slov minimální. Především se jí jednalo o detaily, které zkreslovaly věrohodnost jeho vyprávění. „*Nejvíce po změně volalo místo, kde líčíte Švabinského černou hodinku. To je totiž něco, co u Švabinského neexistovalo. On tmu nesnášel, dokonce ji neuviděl. Důkazem je, že nechával po celou noc svítit malou noční lampičku a teprve když se rozednívalo, ji zhasl. A jak často říkával, teprve potom bezstarostně usnul, protože věděl, že už je ta zlá noc za ním.*“⁴⁰ Dokonce se Spáčilovi omlouvá, že je to její věc, protože tuto zajímavost zapomněla uvést. Na závěr mu ještě doporučuje změnit písmo, které by se více hodilo k jeho eseji.

V roce 1974 píše Švabinská Spáčilovi k jeho 75. narozeninám. V dopise vzpomíná i na jeho věrné krajanské přátelství s jejím nevlastním otcem. „*Ted', po létech, vrátil jste nám ve svém nokturu všechno, co jste si ze svých setkání se Švabinským tehdy odnášel. Díky Vám za to!*“⁴¹ Dále vzpomíná na narozeniny svého otce, kdy mu pravidelně Spáčil jezdil přát za jeho rodné město. V Muzeu Kroměřížska se nachází i další korespondence mezi Zuzanou Švabinskou a Jindřichem Spáčilem. Ovšem stejně jako u M. Švabinského není zcela badatelsky přístupná.

4.4. Marie Úlehlová – Tilschová

Marie Úlehlová Tilschová byla česká spisovatelka. Spáčil s ní vedl korespondenci především kvůli svým knihám, aby si doplnil chybějící informace, jak vyplývá například z dopisu

³⁹ Cit. z dopisu Z. Švabinské J. Spáčilovi z 20. 12. 1965. In Muzeum Kroměřížska, Dr XIX, Jindřich Spáčil

⁴⁰ Cit. z dopisu Z. Švabinské J. Spáčilovi z 11. 6. 1972. In Muzeum Kroměřížska, Dr XIX, Jindřich Spáčil

⁴¹ Cit. z dopisu Z. Švabinské J. Spáčilovi z května 1974. In Muzeum Kroměřížska, Dr XIX, Jindřich Spáčil

z února 1958, kdy se jí ptal na roztržku mezi Urbánkem a Proskowetzem. Ani ona však důvod neznala. Tilschová byla totiž pravnučkou Urbánka a jeho ženy Anny Wagnerové.

Také jí posílal své romány k přečtení. O tom svědčí taktéž dopis z roku 1958. V něm se hned na začátku se Tilschová omlouvá, že ještě nestihla všechno projít. Vyjmenovává pár bodů, kde nejspíš Spáčil neuvádí skutečné údaje nebo se mu tam vloudila chyba. Z tohoto psaní se dozvíme také, že ji spisovatel poprosil, aby vyhledala konkrétní dům v Praze, protože potřeboval jeho popis do svého díla. Z dalšího březnového dopisu téhož roku vyplývá, že Tilschová je Spáčilovou věrnou čtenářkou, protože se zmiňuje, že se těší na jeho chystanou novou knihu. Kromě několika drobných stížností píše Spáčilovi další informace, které zjistila o Urbánkovi a jeho rodu. Zároveň však lituje, že je od Kroměříže tak vzdálena a nemohou si společně pohovořit.

Kromě nejruznějších nově zjištěných informací, kterými Tilschová Spáčila zásobuje, si také píše o svých rodinách, nebo jak strávili volné dny. Dopisy s podobnou tematikou působí na čtenáře velmi přátelským dojmem. Je zřejmé, že se spolu přátelili, protože v pozdějších dopisech se loučí Tilschová se slovy vaše M. Úlehlová. Jak jsem psala již výše, četla jeho knihy a také hodnotila. Například v jednom dopise Tilschová uvádí: „*Ale dnes píši hlavně proto, že jsem se mohla začíst do Tvrze nejpevnější, obdivuji Vaše hluboké vědomosti a myslím, že ve Vás roste náš drahý Jirásek. Nejvíce mě okouzila různá vtipná přísloví a rčení.*“⁴² V jejich vzájemných dopisech je patrné, že ho Tilschová několikrát zvala na návštěvu do Prahy, ale pokaždé z jiného důvodu, jak se můžeme dozvědět například z jednoho psaní z roku 1960: „*Velice mne zajímalo, co jste o Urbánkovi a jeho dobrodružných sklonech, patrně přece v rodině (viz Julie a Vilém) bylo jakési zatížení. I o tom bychom si popovídali, velice by mne zajímaly bližší údaje o roztržce Urbánka s Proskowetzem. Tak se jednou rozjed'te do Prahy.*“⁴³

Po krátké odmlce se znovu zkontaktují v roce 1963. Je patrné, že jí napsal Spáčil, po krátké odmlce, první a ptal se jí na dílo Šubrtů. Z důvodu spisovatelova neodepsání mu píše Tilschová další dopis, v němž ho upozorňuje, že našla další prameny, o které ji spisovatel

⁴² Cit. z dopisu M. Úlehlové Tilschové J. Spáčilovi z 11. 3. 1958. In Muzeum Kroměřížska, Dr XIX, Jindřich Spáčil

⁴³ Cit. z dopisu M. Úlehlové Tilschové J. Spáčilovi z 5. 8. 1960. In Muzeum Kroměřížska, Dr XIX, Jindřich Spáčil

prosil. Už však neuvádí, o které materiály se mělo jednat. Dále však uvádí, že je ochotna mu tyto výpisky půjčit. Spisovatele zve opět na návštěvu do Prahy, kde by ho zavedla do knihovny, aby si mohl najít vše potřebné i Proskowetzích. Na konci dopisu píše, že pozdravuje nejenom jeho paní, ale i vnuka Dana, z čehož je zřejmé, že se během pracovní korespondence spřátelili.

V jednom z posledních dopisů se Tilschové se Spáčillem domlouvají na dlouho plánovanou schůzku v Praze. Také probírá spisovatelovy zdravotní problémy a radí mu, že by se měl více šetřit a omezit přednášky. „*Je mně líto, že se uvidíme jen tak na krátko, ale chápu, že to prostě na děle nejde a doufám, že si to později vynahradíme.*“⁴⁴ Poslední dochovaný dopis je datován právě k roku 1963. Není známo, zda si psali ještě později. Jejich korespondence byla především pracovního rázu, ale občas se vyskytlo něco osobního, jak vyplývá z výše uvedených ukázek. Jedná se nejvíce badatelsky přístupnou korespondenci.

4.5.W. Proskowetz

Jelikož se Spáčil ve svých knihách zabývá i tímto rodem, začal si s nimi dopisovat. Wilfried Proskowetz je vnukem Emmyho Proskowetze. Právě Emmy založil ve Kvasicích cukrovar společně s Urbánkem. Wilfried se již v jiném dopise zmiňuje, že jim poslal Spáčil svůj román *Lásky a rebelie*, ze kterého byl jeden z bratrů natolik nadšený, že ho chtěl dokonce přeložit do angličtiny nebo němčiny, ale neuměl natolik dobře česky, aby to zvládl. I W. Proskowetz byl z knihy velmi dojatý, protože mu připomněla rodnou vlast. Jak sám píše v jednom z dopisů, byla to pro něj neobyčejná kniha. „*Jedním slovem: těžce jsem se loučil s Vaší knihou, skoro tak, jako bych musel vlast opustiti podruhé!*“⁴⁵

Z poznámek, které mu Wilfried připojuje k jednomu z dopisů, se můžeme dozvědět řadu informací, které potvrzují pravdivost Spáčilových knih. Dokonce se mu omlouvá, že jeho knihu zkoumá tak podrobně. Na oplátku mu posílá řadu svých básní, které jsou však uveřejněny pod pseudonymem. Na závěr mu ještě jednou děkuje za knihu, která dle Wilfrieda

⁴⁴ Cit. z dopisu M. Úlehlové Tilschové J. Spáčilovi z 15. 5. 1963. In Muzeum Kroměřížska, Dr XIX, Jindřich Spáčil

⁴⁵ Cit. z dopisu W. Proskowetze J. Spáčilovi z 5. 2. 1962. In Muzeum Kroměřížska, Dr XIX, Jindřich Spáčil

spojuje historii s romantickým a sociálním hnutím. Stejně jako s ostatními si Spáčil dopisoval o rodu Urbánků. „*Bude Vás jistě zajímati, že v Bavorsku žije ještě jeden Urbánek, jmenuje se Gustav a je to pravděpodobně pra – pravnuček Václava Urbánka.*“⁴⁶ Proskowetz je velmi ochotný pomoci při psaní druhého dílu trilogie a připomíná Spáčilovi, že se může kdykoli ozvat. V jedné z mnoha korespondencí mezi W. Proskowetzem a Spáčilem je poděkování sourozenců za hezkou smuteční řeč, kterou spisovatel pronesl. Podle slov jejich tato řeč prozradila hluboké přátelství mezi Spáčilem a jejich společným kamarádem Petrem. „*Ukázala také, jak dobře jste ho znal, snad lepší, než všichni ostatní ... Jak výborně jste to všechno líčil nad hrobem Petra, prostého, ale dobrého člověka, jehož paměť bude nám vždy drahocenná.*“⁴⁷

Mezi Spáčilem a Wilfriedem Proskowetzem nedošlo k rozsáhlé korespondenci. Podle zetě p. Voňky si spisovatel psal spíše s Evou Proskowetzovou, která ho dokonce i navštěvovala při svých cestách na kvasický zámek a rodinnou vilu. Ovšem k této korespondenci není možné se dostat bez souhlasu rodiny Proskowetzových.

4.6. Další přátelé

Jak je napsáno výše, není všechna korespondence přístupná. Některé přátelské vztahy lze odhalit i na základě blahopřání k různým životním jubileím J. Spáčila. Podle toho, jak ho jednotliví lidé oslovují, lze zjistit, do jaké míry se spolu znali nebo byli v kontaktu. Dle tohoto kritéria a podle soupisu korespondence v Muzeu Kroměřížska bude vybráno několik dalších přátel, jejichž dopisy však nemohou být uvedeny.

Jedním z nich je třeba Otto F. Rabler, který oslovuje spisovatele jako drahého a dále píše, že jen básník dokáže přesně a plně vyjádřit nejhlubší, většinou neuvědomělé city. „*Vy se v tomto měsíci máte dožíváte věku sedmdesáti pěti let, prožil jste tedy na našem světě plně třičtvrtiny tohoto dvacátého století. Most, který máte před sebou, jste přešel bez váhání a kolísání, vždy přímým směrem.*“⁴⁸ Na závěr dopisu ještě připojuje několik pochvalných vět o Spáčilově. I přestože Rabler spisovatelovi vyká, je zřejmé, že se spolu dobře znali.

⁴⁶ Cit. z dopisu W. Proskowetze J. Spáčilovi, 19. 2. 1962. In Muzeum Kroměřížska, Dr XIX, Jindřich Spáčil

⁴⁷ Cit. z dopisu W. Proskowetze J. Spáčilovi, 5. 1. 1964. In Muzeum Kroměřížska, Dr XIX, Jindřich Spáčil

⁴⁸ Cit. z dopisu O.F. Rablera J. Spáčilovi z května 1974. In Muzeum Kroměřížska, Dr XIX, Jindřich Spáčil

Dalším přítelem je třeba Josef Plíhal, který oslovuje Spáčila jako drahého a milého přítele. Jak vyplývá z dopisu, seznámili se spolu při vykonávání práce na městském úřadě v Kroměříži. „*Až do roku 1947 šly naše životní cesty jaksi vedle sebe, i když jsme žili v jednom městě. Teprve práce na výstavě nás velmi sblížila.*“⁴⁹ Následně se vyjadřuje ke spisovatelově lásce k městu a jeho knihám. Také se podivuje nad smutkem, které prostoupilo přání k novému roku od Spáčila. Jakoby nevěřil tomu, že ho lidé mají rádi a měl význam pro kulturní rozvoj města. „*Tedy žádné smutné perspektivy! V našich srdcích jsi a zůstaneš stále tím Spáčilem, který miloval život a jeho dary.*“⁵⁰ Na konci dopisu mu přeje hodně zdraví a především optimismus do dalších let. Z celého dopisu, oslovení i z loučení lze poznat jejich vzájemný přátelský vztah, které ještě umocňuje vzájemné tykání.

Jedním ze spisovatelových přátel je i Ludvík Páleníček, který o něm dokonce napsal krátké povídky. I jeho dopis ke Spáčilovým narozeninám můžeme považovat spíše za vyprávění o jeho životě. Na začátku popisuje učitelskou kariéru, které se dlouhá léta věnoval. Také se věnuje chválou některých jeho knih, které měly podle něj hluboký národní a společenský význam. Dokonce Spáčila přirovnává k Aloisi Jiráskovi. Také se zmiňuje, že by spisovatele nejvíce potěšila kytička s vůní chřibských lesů. Z této poznámky můžeme poznat, že dobře znal Spáčila a jeho lásku k jeho chatě právě v této oblasti. Dopis uzavírá slovy: „*Ted' bud' zdrav, raduj se z toho, jak si tě lidé váží a hlavně piš ... my čtenáři se už těším. Tvůj starý Ludvík Páleníček.*“⁵¹

Jako další může být uveden Bedřich Slavík, který podobně jako předcházející gratulant, popisoval ve svém přání J. Spáčila, jeho život a význam pro město Kroměříž. Opět je možno se setkat s přirovnáním k A. Jiráskovi. Slavík píše, že byl Spáčil první, který podává umělecké svědectví o kroměřížském revolučním čase. Dále v dopise se vyjadřuje o přínosu tohoto spisovatele právě pro tento kraj. Nic z informací v korespondenci nenásvědčuje přátelskému vztahu. Avšak v archivu je možné najít další dopisy, které však ještě nejsou badatelsky přístupné. Lze usuzovat, že mezi nimi byl spíše pracovní vztah.

⁴⁹ Cit. z dopisu J. Plíhala J. Spáčilovi z května 1974. In Muzeum Kroměřížska, Dr XIX, Jindřich Spáčil

⁵⁰ Cit. z dopisu J. Plíhala J. Spáčilovi z května 1974. In Muzeum Kroměřížska, Dr XIX, Jindřich Spáčil

⁵¹ Cit. z dopisu L. Páleníčka J. Spáčilovi z května 1974. In Muzeum Kroměřížska, Dr XIX, Jindřich Spáčil

Jindřich Spáčil udržoval také hojnou korespondenci s dalším českým spisovatelem A. C. Norem, který mu také poslal přání k 75. narozeninám. Z tohoto dopisu lze vyčíst, že sice se mnohokrát osobně nesetkali, ale A. C. Nor píše, že na každé z nich vzpomíná velmi rád, protože byly v přátelském duchu, plné zábavy a radosti. „*Jak jsem si Tě vždycky vážil, toho dokladem je hold, který jsem Ti vzdal v jednom svém románu, když jsem v jedné z postav, byť jen doplňujících zalidněnost té mé knihy, vylíčil Tebe a Tvůj čistý a jasný charakter, který se nezakalil ani ve strastné éře importovaného protektorátního nacismu.*“⁵² Dále A. C. Nor uvádí, že ho má stále ve své paměti jako člověka pevných a dobrých zásad. Ale také jako spisovatele, který se zasloužil o českou literaturu. Do dalších let mu popřál, aby Spáčila dále provázela tvůrčí vášeň, aby mohl ještě několik let psát a potěšit své čtenáře. V archivu muzea je možné dohledat i další korespondence, která byla velmi hojná, ovšem není badatelsky přístupná.

Jedním z blízkých přátel lze označit i také Rudolf P., který se seznámil se Spáčilem, když spolu pracovali na městském úřadu v Kroměříži. Na začátku však pisatel zdůrazňuje, že se tehdy spolu seznámili osobně. Již předtím však spisovatele znal díky jeho zásluhám pro město především v době okupace. „*Tehdy nás všechny, až na výjimky, stmelovala za jediným cílem a pomáhala vytvářet jednotný val odporu proti okupantům. Na to a na váš podíl v tomto úsilí nemůže historie města nikdy zapomenout.*“⁵³ Jak pan Rudolf dále píše, se zájmem sledoval také Spáčilovu literární činnost, ale také oceňuje jeho publicistickou aktivitu. Spáčilův životní optimismus a kulturní koncepce ho prý ovlivňovali celý život. Ke konci přání připojuje slova: „*Rád vzpomínám na Vaši přátelskou spolupráci, na vaše úvahy a rady, vždy plné moudré zkušenosti a důvěry v budoucnost.*“⁵⁴

Kamarádem, jenž napsal Spáčilovi k jeho významnému jubileu, byl i Josef V. Pleva. Na začátku se omlouvá, že mu píše opožděně. Přeje mu především zdraví, protože je to podle něj v jejich věku nejcennější dar. Potom se zmiňuje o svých zdravotních problémech, které ho zrovna provázejí. Pleva zve Spáčila také k sobě na návštěvu do Brna. „*Rád bych s Tebou pobesedoval při sklence vlastního vína ... Moje žena Ti děkuje za milé chvíle při čtení Tisíce*

⁵² Cit. z dopisu A. C. Nora J. Spáčilovi z května 1974. In Muzeum Kroměřížska, Dr XIX, Jindřich Spáčil

⁵³ Cit. z dopisu Rudolfa P. J. Spáčilovi z 15. 5. 1974. In Muzeum Kroměřížska, Dr XIX, Jindřich Spáčil

⁵⁴ Cit. z dopisu Rudolfa P. J. Spáčilovi z 15. 5. 1974. In Muzeum Kroměřížska, Dr XIX, Jindřich Spáčil

ruží.“⁵⁵ I s tímto spisovatel udržoval Spáčil pravidelnou korespondenci. Několikrát se i společně setkali.

⁵⁵ Cit. z dopisu J.V.Plevy J. Spáčilovi z 26.5.1974. In Muzeum Kroměřížska, Dr XIX, Jindřich Spáčil

5. Dílo J. Spáčila

Spáčil se zabýval z větší míry historickou tvorbou. Autor se ve svých dílech většinou opírá o doložená fakta, která zjišťoval z různých zdrojů. Věnuje se událostem od pravěku, přes vpád Tatarů na Moravu až po Národní obrození na Moravě. Jako učitel kladl důraz i na didaktičnost svých děl, především těch, které byly určeny pro mládež. Jeho literární tvorba je silně spjata s kroměřížským okresem, především se zaměřoval na Kvasice a Chřiby. V románech, které popisují novější dějiny, si příběhy neupravoval, ale z období pravěku jsou postavy upraveny či domyšleny. Spáčil se také snažil o tvorbu psychologickou. Jak však píše mnohé recenze, chybí mu dar prokreslovat postavy do hloubky. Ovšem názory kritiků se různí. Například František Nechvátal píše, že je Spáčil klidný, vyrovnaný vypravěč, který má smysl pro duševní život svých postav. V neposlední řadě je třeba zmínit jeho tvorbu pro děti. Napsal několik historických povídek, pohádek i krátkých příběhů s různými motivy.

Mezi jeho prvotinu patří román ještě z dob studií **Kvasice v dávnověku** (1919), který vydal po návratu z fronty a je v ní popsán osud pravěkých osad v okolí Kvasic. Dále následuje kniha **Městečko Kvasice** (1921), pojednávající o místopisu, dějinách, památných budovách, řemeslech apod. Má také oddíl národopisný, který je založen na starších pracích i na vlastním pozorování. Historický román **Šlehali nás** (1924) znamenal slibný rozběh v tvorbě regionální. Motivem lidí v pravěku se zabývá i dílo **Raván a Théra** (1925) a popisuje jejich každodenní život nejen v osadě. Na tuto dobu se zaměřuje i povídka **Cesta bojovníků** (1927). Námětem knihy **Na hradské cestě** (1928) je období říše Velkomoravské a je primárně určena dětem. Tímto dílem také končí Spáčilovo první období tvorby, zabývající se právě nejstarším osídleným Kvasic a jejich okolí.

Z trochu jiného žánru je psychologický román **Slunce ve tváři** (1932), pojednávající o tehdejší maloměstské společnosti a zároveň zaznamenává průřez poválečnými lety v autorově rodném kraji. Lásku k chřibským lesům Spáčil zdůrazňuje v knize **Kudlovská dolina** (1930), je v ní zaznamenána také víra v hodnotu člověka a lidské práce. V roce 1934 vyšel v Moravském kole román **Návrat Michala Krále**, který byl o něco později znovu vydán tentokrát pod názvem **Úsvit v nás** (1935). Spáčil v něm popisuje poválečný chaos citový, společenský a existenční, jak probíhal ve Kvasicích i na rozhraní Hané a Slováků.

Příběh také pojednává o přerodu Michala z chlapce v muže. Ve stejném roce vyšlo také dílo **Dražba duše**. V roce 1936 byly vydány dvě povídky **Zuzančina studánka**, **Zbojníci z kudlovské doliny**. Tuto časovou skupinu uzavírá román, **Náš svět zemře s námi** (1937) s podtitulem příběh dvou generací. Pojednává o soužití otce a syna ve stínu neopětované lásky od matky, která od nich odešla za milencem. Jedná se o psychologickou studii, kterou doplňuje sociální přerod společenských tříd v Kroměříži.

Jiný žánr představuje brožura, která se věnuje propagaci krásné Kroměříže, s názvem **Putovní školy v lidovýchovně** (1933). Spáčilova láska k tomuto městu se objevuje například i v díle **Jaro v podzámecké zahradě** (1935), **Kroměřížské vánoce v roce 1848** (1937), **Od kořenů k větvím** (s dr. O. Fricem, 1937), **Josef Mánes v Kroměříži** (1937). O kulturním i politickém přínosu města Kroměříže ve sněmovním roce 1848 pojednává **Kroměřížský sněm 1848 – 1849**, který byl vydán už v roce 1933. V románu **Mlhy nad domovem** (1939) pojednává o osudech lidí z jeho rodných Kvasic po válečném období. Zachytil v něm popřevratové období s hospodářskou krizí a generačními rozpory mezi rody. Občas se Spáčil věnoval i tvorbě pro děti, jak dokazuje povídka **Stan u liščí díry** (1940). O rok později byl vydán román, o životě jedné učitelky, která porodí nemanželského syna, **Nevěstin závoj** (1941). Povídková kniha **Světla večerní oblohy** (1941) popisuje osudy obyčejných lidí.

Pro děti napsal Spáčil také pohádku **Zázračná halena** (1944) a povídku **Ječmínkova halena** (1944). Během války vznikl román z doby 17. a 18. století **Bludné kořeny** (1946), který zachycuje život lidu na Hané v době silného protireformačního tlaku, vzrůstající odpor poddaných proti robotě, ale také touhu po náboženské a občanské svobodě. Slavným sněmem odehrávajícím se v Kroměříži se zabývá i román **Ať žije sněm** (1947). O rok před ním však vyšla část připravované knihy **Vivat Congressus** (1946). Po válce vydaná románová kronika **Tvrz nejpevnější** (1956), která pojednává o událostech v 17. a 18. století, především o nájezdech turecko – tatarských vojsk na východní Moravu, kdy téměř vylidněné obce a zchudlá města stojí mezi nájezdníky a panstvem a církví, kterým jde jen o vlastní prospěch. I v této době nezapomíná Spáčil na děti a vydává pohádku **Ječmínkova kytička** (1957, pohádka **O silném Matěji** byla samostatně vydána v roce 1983). I dobrodružná povídka **Pod cimberskou hradní věží** (1959) je určena spíše pro děti. Vypráví o třech chlapcích, kteří si vyšli na zříceninu hradu Cimburk v chříbských lesích, aby zde našli poklad.

Spáchila také velmi zaujala doba národního obrození, o které napsal volnou trilogii **Lásky a rebelie** (1961), ve které je popsáno vlastenectví na Moravě i počátky rozvoje cukrovarnictví. **Tisíce růží** (1966) doplňuje předchozí dílo a je v něm dokončen vývoj národního obrození na Moravě. Mezi těmito dvěma částmi je již výše zmíněný román *At' žije sněm*.

Zejména pro mladší čtenáře je určena pohádková povídka **Velocipéd, stroj rychlonohý** (1971). Autor v ní vypráví o divích techniky, které v prvních dvou desetiletích zaujaly nejenom kluky. Příběhy čerpají z dávných vzpomínek. V knize se objevují autobiografické prvky. **Prstýnek s rubínovým kamenem** (1971) pojednává o bojích moravských předků proti francké říši a nájezdech tatarských vojsk a je určena taktéž pro děti. Z přátelství k Maxi Švabinském byla napsána esej **Švabinského nokturno** (1973), která vznikla k fotografiím Rudolfa Smahela. Pro děti byly vydány i knížky **Náušnice z Madagaskaru** (1977) a posmrtně povídka **Náhrdelník z hostýnského hradiště** (1984).

Posmrtně také vycházel v Týdeníku Kroměřížska román z pozůstalosti **Samota jabloní** (1992).

5.1. Historický román

5.1.1. Lásky a rebelie

Románová kronika patří mezi historickou prózu z doby Národního obrození. Jindřich Spáčil ji vydal v roce 1961. Stejně jako u ostatních děl i u tohoto si všechny údaje snažil ověřit, aby bylo vše, co nejvíce podobné pravdě. Je to doložené i dopisy na Krajské museum hanácko – valašské v Holešově. Dále v jeho pozůstalosti jsou dochované rodokmeny všech rodů, které jsou v knize zmíněny. Také si našel nekrolog o Ferdinandu Urbánkovi z roku 1887, ve kterém se píše, že to byl český vlastenec a také průmyslník, jenž se zasloužil o rozkvět cukrovarnictví v českých zemích. Celý tento článek potvrzuje informace, které se vyskytují v knize. Spáčil to okomentoval slovy: „*Podkladem románové kroniky Lásky a rebelie jsou namnoze skutečné události. Potřebná vysvětlení a životopisné údaje se tedy najdou přímo v knize. Většina hlavních postav vystupuje v ní pod skutečnými jmény; existují doklady o jejich životě.*“⁵⁶ Na konci najde čtenář nejenom informace o postavách, ale také jejich fotky. V Muzeu Kroměřížska dále lze dohledat v podkladech pro knihu dopisy Leopoldiny a Karoliny Lambertových, které jsou sice v německém jazyce, ale po přeložení bylo zjištěno, že jsou jimi potvrzeny další skutečnosti, které se v románu objevují. Pokud by se však našel někdo, koho toto téma více zajímá, jistě se mnoho dočte v různých kronikách jednotlivých vesnic nebo také ve Spáčilově pozůstalosti, která je uložena v Muzeu Kroměřížska. Na materiálu jde poznat, že se autor snažil vše podrobně zjistit.

Kniha je rozdělena do tří částí a pojednává o počátcích národního obrození na Moravě a zejména v Kroměříži. Čtenář se může seznámit s atmosférou doby před rokem 1848 i s revolucí, která se odehrála právě v tomto roce. Spáčil se snaží popsat nejenom události veřejného života, ale také soukromý život.

V první části s názvem Příběh otcův popisuje, jak se vlastně jedna z hlavních postav, Václav Urbánek, dostala k mlýnu, na kterém si založila svou živnost. Předchozí majitel nečekaně zemřel a hledal se nový nájemce, čehož se Urbánek chytl, protože málokdo měl peníze na složení kauce. Tím si zvýšil svou prestiž ve městě. Až v pozdějším věku se oženil a vzal si dceru kloboučníka, která mluvila, na rozdíl od mlynáře, především německy. Nikdy svého

⁵⁶ SPÁČIL, J. *Lásky a rebelie*, Brno: Krajské nakladatelství, 1961, s. 411.

manžela nepochopila v jeho snahách za každou cenu mluvit moravsky. „*Vždycky, když přišla chvílka sladké pohody, začala pantátovi tykat, stejně jako předčasem, když si ji po svatbě přivedl do mlýna. A pěkně po moravsku, jadrně. A jak to paní Bety uměla, jako Hanačka rozená v předměstských Štěchovicích, zeširoka, s ústy plnými dlouhého ó. Před chasou však nebo před paní máteří jako by najednou ztratila řeč. Jenom německy, a důstojně, panský. Stejně jako mnohá měšťanská dcera, která si tropila smích z řeči poddaných sedláků, jejichž zaostalost je prý potvrzena právě tou řečí, nu, moravskou, jak říkali lidé, nebo také slovanskou.*“⁵⁷ Později mluvila Bety převážně německy a naučila tomu i své dcery, které pak nerady mluvily s otcem, protože on se češtiny nevzdal.

Na začátku knihy se mlynářovi narodí syn, o kterém se mnohé pozorný čtenář dozví později. V první části se také dozvídá čtenář něco málo o životě kvasické hraběnky Karoliny Lambertové. Občas se zdá, že jednotlivé kapitoly navzájem spolu nesouvisí, ale na konci se ukáže, že jsou spolu propojené více, než se může na první pohled zdát. V této části se mlynáři narodí i dcera Julie. Syn Ferdinand podědil po svém otci jeho slovanské sklony. Ve škole a s matkou musí mluvit pouze německy, s otcem je to jiné. I další děti byly vedeny především k řeči německé. Především dcerám to vyhovovalo více, než jejich rodný jazyk, kterým musely konverzovat s mlynářem.

Na pozadí se čtenář může setkat s popisem rebelií, které probíhaly ve Francii. Především chudí sedláci doufají, že tato situace bude probíhat i v českých zemích. „*Nesouhlasím s takovými názory,*“ *povídal rozhodně mlynář. „Což musí člověk, který slouží lidu obchodem či řemeslem, být opravdovým sluhou, který mluví jen tehdy, když se mu to dovolí?“ „Je líp, když takovým sluhou je, pane otče. Naše řeč, kterou jsme před chvílí načali, měla však jiný směr, víme? O rebelii, která se zase žene francouzskou zemí, jsme začali. Bouře jde odtamtud.“ „Bouře znamená vždycky změnu v povětrí. Je dusno, sucho, země volá po dešti. Kdo jej přinese? Bouře! Pročistí vzduch, dá zemi vláhu. S tou francouzskou zemí je to také tak.*“⁵⁸ Urbánek dává v knize své postoje jasně najevo a spíš se baví tím, že ostatní pohoršuje. Stýká se hlavně s lidmi, které mají podobné slovanské názory. V Kroměříži to byl především písař Polách, který dokonce měl knihovnu v moravské řeči, ale nesměl to nikde říkat, protože by byl za tento svůj prohrěšek propuštěn z místa. Mlynářovi za jeho postoje dokonce hrozí neprodloužení nájemní smlouvy mlýna. Vrchnost mu chtěla zvýšit nájemné na takovou

⁵⁷ SPÁČIL, J. *Lásky a rebelie*, Brno: Krajské nakladatelství, 1961. s. 38.

⁵⁸ SPÁČIL, J. *Lásky a rebelie*, Brno: Krajské nakladatelství, 1961. s. 107.

částku, kterou by neunesl a stejně by musel odejít. Zrovna v tuto dobu zemřel arcikníže Rudolf a jeho nástupcem se stal Ferdinand hrabě Chotek, který byl na rozdíl od svého předchůdce milovníkem českého lidu. Díky jeho návštěvě na zámku v Kroměříži, kde si s mlynářem padl do noty, byl Urbánek zachráněn, mohl dále zůstat na svém místě.

*„Nu, a pokud se toho mlynářského kontraktu týká, bude třeba všechno zvážit a podle pravdy prozkoumat. On, kníže arcibiskup, že se podívá do tajů všech svých statků a každému že chce měřit podle práva a spravedlnosti. Ryneční měšťané počali v tomto čase opět uctivě zdravit mlynáře. A ještě hlouběji smekali své kastory, když zvěděli, že se přestřelka mezi ním a vrchním regentem přehnala jako dubnový mrak. Václav Urbánek seděl zase pevně na vrchnostenském mlýně.“*⁵⁹ Úryvek z konce první části pojednává o prodloužení nájemní smlouvy, která mu měla být vypovězena z důvodu jeho rebelských kousků. Zastáním od arcibiskupa zvítězil nad německy mluvící vrchností, ale jak se lze dočíst dále, nebude trvat dlouho.

V druhé části, s názvem Nepadlo jablko daleko od stromu, se čtenář dozvídá, že Urbánkův syn Ferdinand už je v posledním ročníku latinské školy a jejich ročník dostává jako učitele pátera Bonifáce Buzka, který mluví česky, netrestá žáky za to, že mluví svou rodnou řečí o přestávce, jak tomu bylo v předešlých ročnících. *Bonifácius Buzek, když žáci skončili, povídá najednou jadrně česky: „Ti z vás, kteří jsou slavonského původu, povstaňte!“* Třídou jako by v tu chvíli zavanulo čerstvým větrem. Někteří z žáků, od chvíle, co skončili hlavní školu a vstoupili do gramatikálních tříd gymnasia, neslyšeli ve školních síních z úst profesorů ani slovo v českém jazyce. A většině nebylo ani jasno, co je to slavjanský původ. ... *„Krásné,“ pokyvuje hlavou páter Bonifácius. „Žijete uprostřed slavonské země, avšak všechno je tu jako zakleto. Ještě spí náš rodný moravský kmen. Mnohý z vás zčervenal rozpaky, když bylo vysloveno slovo Slavjan.“*⁶⁰ V tehdejší německy mluvící společnosti se neobjevuje příliš mnoho lidí, kteří by mluvili česky, proto je mladý učitel často trnem v oku svým nadřízeným a už nejednou dostal příkaz změnit své působiště. Na druhou stranu si získává sympatie nejen svých žáků, ale i ostatních obyvatel, kteří se nebojí vyjádřit ve městě své vlastenectví.

V tomto období také umírá lidem oblíbený arcibiskup olomoucký, hrabě Chotek. Na Moravu se vydává místosudí Josef Krasloslav Chmelenský, který je také českým básníkem a

⁵⁹ SPÁČIL, J. *Lásky a rebelie*, Brno: Krajské nakladatelství, 1961. s. 128.

⁶⁰ SPÁČIL, J. *Lásky a rebelie*, Brno: Krajské nakladatelství, 1961. s. 134.

buditelem. Musí pořídit soupis Chotkových statků, ale také zároveň zjistit, jaký je počet vlastenců na Moravě, především na Kroměřížsku. Vlastenecky se začíná projevovat i mladší Urbánek spolu se svými kamarády. Doma ve mlýně mají uschované česky psané knihy, které jsou jim posílány z Brna. Páter Buzek s nimi i nadále mluvil česky, i když tresty za tyto přestupky byly stále vyšší. Nadřazeným také vadily jeho názory, které sděloval dále. „*Což může chudý národ moravský, který tu od pradávna v zemi sídlel, uplatnit svůj hlas, aby se mu dostalo v piaristických školách stejné rovnosti s jazykem německým a latinským? Nemůže! Ukřičeli by jej!*“... „*Pamatujte si, bratříčkové moji, že přijde doba a pyšný si srazí vaz. Pravda probleskne, nevinnost zvítězí, nepravost zastihne trest. Svatá horlivost ve službě národu bude v historii slavena, a zlý duch, zahanbený před tváří celého světa, v temnou propast ukryje. Věčný je boj doba se zlým, nakonec však dobo úplného vítězství dojde.*“⁶¹ Není divu, že lidem, kteří mluvili jen německy, nebo latinsky bylo proti, že by měli mluvit jazykem, který podle nich náležel chudinské vrstvě – tedy česky. Neradi slyšeli, že by jejich „mateřský“ jazyk mohl ovládnout i v úřadech. Proto se snažili bojovat proti podobným vlastencům. Kvůli svému vlastenectví opouští páter Buzek i místo v kroměřížské latinské škole.

Proti vyhození oblíbeného učitele protestovala celá třída, Ferda Urbánek nebyl výjimkou. Jelikož se však nejednalo o jeho první přestupek, byl také spolu se dvěma spolužáky vyhozen z gymnázia. A z příkazu rodičů přestoupil na gymnázium ve Vídni, aby ho podle jeho matky přešly nápady na panslavismus. Po dokončení studií pokračoval filozofickou fakultou v Olomouci. Při jedné z návštěv se zamiluje do Leopoldiny Lambergové, kterou pronásleduje při její cestě do Itálie. Nakonec musí skončit kousek za Vídní, protože mu došly peníze. Na zpáteční cestu si musí vydělat na stavbě železné dráhy.

Ferda se rozhodl, že jako někdo, kdo se drží moravského jazyka, musí mít v rukou moc, aby něčeho dosáhl. Dostane nápad, že pojede do Čech, do nějakého proslulého hospodářství a potom do fabričního průmyslu. „*Potřebujeme však lidi, kteří budou o těch věcech přemýšlet a dělat všelijaké zkoušky. A já bych chtěl dokázat, že je máme. Naši páni vlastenci se zatím obírali pouze verši, vzdychali a horovali, po svých snech až k nebesům vystupovali.*“ „*A neměli k tomu právo?*“ vyhrkl mlynář. „*Ne právo, ale jejich povinnost to byla a tří jim za to čest a sláva. Já však, když jsem o tom přemýšlel, poznal jsem, že to uchopili hospodářských*

⁶¹SPÁČIL, J. *Lásky a rebelie*, Brno: Krajské nakladatelství, 1961. s. 185.

*věcí. My jenom drobná řemesla, trochu obchodu, nanejvýš mlýn, pila nebo pivovar, ale ne vlastní, jen v nájmu. Jděte však, pantáto, a hledejte takového našince, který si od vrchnosti zpachtuje statky, nebo který si zřídí manufakturu nebo fabriku. Rozumíte mi, pantáto, kam mířím?*⁶² I Ferdovo smýšlení bylo ryze vlastenecké, do budoucna si plánuje založit vlastní podnik stejně jako jeho otec. Urbánek mu pomůže vybrat vhodný podnik, kam by se mohl jeho syn vydat a uplatnit. I jeho matka jeho z tohoto nápadu nadšená a těší se, že se jednou bude mít Ferda dobře.

Třetí poslední část s názvem Zítřka bude Máj, začíná návštěvou pana Urbánka u kancelisty z knížecí kanceláře pana Polácha, aby mu poradil dobré uplatnění pro Ferdu. Poradí mu dva hospodáře, kteří se zabývají cukrovou řepou, plodinou budoucnosti. Ferda si vybere slavného ekonoma Horského z Libějovic. Na návrat pomýšlel až v době, kdy bude moci ukázat vrchnosti, především však měl na mysli Leopoldinu Lambergerovou. U pana Horského se seznámí také s Emanuelem Proskowetzem, který je ekonomický praktikant. Zajímavostí bylo, že jejich vedoucí mluvil s každým jinou řečí. S Emanuelem německy a s Ferdou česky. Podle toho, kdo přišel dřív, tak tím jazykem se mluvilo. Ti dva si spolu velmi rozuměli a jejich přátelství pak později přešlo i ke spolupráci. O tom se však ještě zmíním později.

Po nastudování jedné knihy se Ferda dostává k pěstování cukrové řepy. *Tak se stalo, že plná tři léta Urbánkova pobytu v Libějovicích byla zasvěcena pokusům v pěstování cukrové řepy. Urbánek dostal kus krásného pole, které rozdělil do menších parcel a na nich přesně podle návodu ředitele Horského hospodařil. Šlo předně o střídání plodin v jedné půdě a za druhé o vysévání či vysazování cukrové řepy samé.*⁶³ Ferdova snaha byla opravdu velká, což se mu později vyplatilo. Během pobytu se dostal i do jiných cukrových váren, kde se přiučil, jak řepu zpracovávat. Jeho snem odteď bylo založení vlastní cukrové fabriky.

Po čase se vrací zpět na rodnou Moravu spolu s Emanuelem Proskowetzem, kterému říká Emmy. Nejdříve se však vydají do Prahy, kterou chce Ferda poznat, protože tam nikdy nebyl a Emmy se chce podívat domů za svou matkou. V Praze byl Urbánek seznámen s Anny Wágnerovou, která se měla stát v budoucnu jeho manželkou. Potom se železnou dráhou cestují konečně na Moravu. Ferda, dostane nabídku pracovat jako vrchní direktor nedaleké várný cukru, která jedním z prvních podniků tohoto druhu na Moravě. Při příjezdu do mlýna

⁶² SPÁČIL, J. *Lásky a rebelie*, Brno: Krajské nakladatelství, 1961. s. 249.

⁶³ SPÁČIL, J. *Lásky a rebelie*, Brno: Krajské nakladatelství, 1961. s. 264.

se Emmy seznámí s Ferdovou sestrou Julií, která se mu hned na první pohled zalíbí. *Emmy měl teď příležitost dívat se přímo do její tváře. Její rysy jako by na chvíli zkameněly, jenom ústa se otvírala. Je krásná, je duchaplná, a nadto, Emmy zcela jistě věděl, že bude – li usilovat o sňatek, nevyjde naprázdno. Všecko tu kolem svědčí o rentabilitě mlýna. Všude měšťanský blahobyť, pokoj, mír. Zatím co Julie přednášela svou tesknou, romantickou báseň, věděl Emmy, co udělá: požádá o její ruku.*⁶⁴ Později také požádal její rodiče, aby se směl ucházet o její ruku. Potom co se dohodne finanční stránka, je vše povoleno. Emmy získává také práci u hraběte v Nalžově, kde bude vykonávat funkci ústředního direktora velkostatků.

Krátce na to se vydává mladý Urbánek do Rymic, aby nastoupil na své místo. Ze začátku je zděšen, že nic neprobíhá, jak by mělo. Snaží se zlepšit výrobu i přístup lidí, protože sedláci neradi vidí novoty a cukrové řepě vůbec nevěří. Moc se jim nechce ji sadit ani obdělávat. V továrně se zaměstnávají i děti, i když by se to nemělo. Hrabě, kterému továrna patří je spokojený s výnosem za první Urbánkovu sezónu. Ovšem nechce slyšet, že by se várna měla zmodernizovat. „*Nein, lieber Herr Urbánek, je třeba držet zatím podnik na dnešní úrovni. Pokud se týká robotníků, musíme využít jejich povinností a opatřit pracoviště takovým dozorem, aby nedocházelo ke ztrátám. A konečně při určitých pracích není potřeba taková síla, ať pracují děti. Na ředitelství mých statků leží dosti dokladu o tom, že se i selští lidé dožadují zaměstnání svých dětí ve várně.*“⁶⁵ Hrabě není ochotný ke změnám, protože potřebuje peníze na hazard a další radovánky. Nechce riskovat, že se mu nevyplatí investovat do podniku, ze kterého se mu nemusí zisk vrátit. Ferda je zklamaný, ale zatím nedává své pocity najevo.

Zanedlouho po této schůzce odjíždí Urbánek do Prahy, aby mohl složit hlubokou poklonu slečně Wágenerové. Také požádal její rodiče, aby se směl ucházet o její ruku. Jelikož měl jako direktor dobré postavení, bylo vše schváleno se stejným nadšením jako před časem u Ferdovy sestry. Během své návštěvy v Praze navštívil i závody na Smíchově, kde si prohlédl výrobu kotlů a spojovacích potrubí, které by vyhovovaly výrobě cukru. Podíval se i do nakladatelství Pražských novin a navštívil několik českých vlastenců, s nimiž probíral očekávanou bouři proti drahotě a bídě. Po návratu na Moravu se pustil opět do své práce, kdy musel zahájit cukrovárenskou kampaň a snažil se také o povznesení hospodářského a vlasteneckého života na Moravě. Z důvodů zastaralé výroby se zmenšil zisk z kampaně, ale myslel si, že je to kvůli

⁶⁴ SPÁČIL, J. *Lásky a rebelie*, Brno: Krajské nakladatelství, 1961. s. 299.

⁶⁵ SPÁČIL, J. *Lásky a rebelie*, Brno: Krajské nakladatelství, 1961. s. 331.

nešetrnosti direktora Urbánka. Protože se začal bránit a kritizoval hraběcí nařízení, která bránila pokročilejšímu způsobu práce. To se ovšem hraběti nelíbilo a nařídil všem, aby nikdo neměnil na způsobu sadby a pěstování řepy, i kdyby jim Urbánek nakazoval cokoli.

Od tohoto okamžiku se nad Urbánkovým postavením začala stahovat mračna. A jeho přístup byl kontrolován. Zhruba v tuto dobu se připravuje beseda, kde bude všechno ve slovanské řeči. Zrovna konání této slavné besedy, proběhla také svatba Julie s Emmym. Na besedu se sjeli vlastenci ze všech možných měst střední Moravy. Všichni byli z toho nadšení. Většina z nich byla dojata k slzám, že se jim podařilo něco podobného vůbec uspořádat. Ratajský rychtář do kroniky tuto besedu okomentoval slovy: „*V mraku povlak německých po báni naši začala si už národnost slovanská cestu klestiti a svéma jasněma paprskama zase svoje děti k novému živobyті probouzeti. I obralo se mnoho mladíků, milujících jazyk, vlast a národ, a udělali sobě za předmět probuditi Kroměřížany, aby poznali, že moravský jazyk, tak starožitný, hoden jest od nich milován býti.*“⁶⁶ Snahy moravských vlastenců i nadále pokračovaly v boji proti němčině. Chtěli, aby se obyvatelé za moravský jazyk nestyděli a nedívali se z vrchu na ty, kteří se tak vyjadřovali.

Po čase potkal Urbánek školského rektora, který mu vyčetl, že zaměstnává ve své várně děti, i když se to nesmí. Tak je direktor všechny propustil a najal za ně jiné dělníky. To se však nelíbilo ani dělníkům, kteří byli rádi, že jsou děti zaměstnány. Ovšem vrchnosti to také nebylo k radosti. Proto byl Urbánek povolán k hraběti, kde dostal výpověď ke konci měsíce. Ještě před odchodem musel zaučit svého nástupce. Po odchodu z rymické várny se obrátil Ferda na nového majitele kvasického panství, aby si zde mohl vystavět novou várnou. Odpověď na svou žádost se dočkal až po smrti mladého pána. V tu dobu došlo zase k revoluci ve Francii. Pak se přesunula do Vídně, kde studenti vyšli do ulic a k nim se přidali další lidé a všichni požadovali sesazení Metternicha. Jejich požadavky byly splněny. Konstituce se dostala i do českých zemí. Za této situace došel za Urbánkem purkrabí z kvasického zámku a dohodli se spolu na pronájem. Ferda se ihned spojil s Emmym, protože cukrárenskou várnou chtěli založit společně. Na závěr knihy je popsán slovanský průvod, kde všichni zpívají české písně, provolávají slávu české zemi i jazyku. Dokonce oznámili rektorovi školy požadavky studentů: „*Aby v moravských i českých krajinách byly školy od latinských až dolů k nejnižším vedeny zouplna v naší řeči mateřské. Úřední dopisy a jednání v kancelářích také tak, aby se naše*

⁶⁶ SPÁČIL, J. *Lásky a rebelie*, Brno: Krajské nakladatelství, 1961. s. 356.

česká národnost zotavila a utvrdila. Sláva vám, Čechové na Moravě.“⁶⁷ Zdálo se, že všichni vlastenci dosáhli svého.

Jindřich Spáčil se snažil v této románové kronice vykreslit, co nejvíc podrobně právě období národního obrození. Pro čtenáře, kteří se o tuto problematiku zajímají nebo by chtěli lépe poznat svůj kraj, je tato kniha více než vhodná. Ovšem pro někoho, kdo Kroměřížsko moc nezná, to bude horší. Dle mého názoru bude mít ztíženou orientaci, kde se jednotlivá místa nachází apod. Je pravdou, že dnešní čtenář, který si bude chtít přečíst něco zajímavého o době národního obrození, raději vsadí na jistotu a vezme si známého autora, o kterém se učí i na školách. Především však na základních školách v Kroměříži a okolí se probírá i Jindřich Spáčil. Některé učitelky se mu věnují celkem podrobně. Jiné jen zmíní jeho jméno. Těžko říct, co je lepší. Dle mého názoru není na škodu ho znát a každé dítě si pak už udělá svůj názor, zda si bude chtít tohoto spisovatele přečíst či nikoli.

V současné době zajímá Spáčilovo dílo především historiky. A to z tohoto důvodu: „*Všechny postavy mé románové kroniky Lásky a rebelie jsou skutečné, i ty drobné figurky na okraji děje jsou vzaty z pramenů.*“⁶⁸ I proto bylo toto dílo tehdejší kritikou označováno jako kronika, ve které jsou všechny potřebné údaje. Podle Dušana Jeřábka se nejedná jen o pouhý obraz národního obrození, ale zároveň přispívá k hlubšímu pochopení národně obrozenického procesu a snaží se jasněji osvětlit poměry v moravské vlastenecké společnosti. Autor se podle něj snaží zdůraznit lidové ústřední hybné síly.

Jeřábek dále píše, že Spáčilovu knihu, je možné do jisté míry pokládat za protějšek románové kroniky Vladimíra Neffa, kde se blíží i uměleckou metodou. Ovšem ve Spáčilově díle se objevuje jistá míra didaktičnosti a místy se střídá historickým výkladem. Dále ve své kritice Jeřábek píše: „*Spáčilovy knihy je si třeba vážit jako díla, které umělecky cenným způsobem a leckdy novým pohledem osvětluje kus národní minulosti, který - na rozdíl od soudobé historie Čech - zůstával dosud mimo oblast ústředního zájmu našich romanopisců.*“⁶⁹ Spisovatel chtěl, aby čtenář nad jeho dílem pochopil, že v zápase o nového člověka jsme spojeni nitkami

⁶⁷ SPÁČIL, J. *Lásky a rebelie*, Brno: Krajské nakladatelství, 1961. s. 408.

⁶⁸ PAZOUREK, V. *Rozhovor s J. Spáčilem*, Zemědělské noviny, 16. 7. 1967, Muzeum Kroměřížska, Dr XIX, Jindřich Spáčil

⁶⁹ JEŘÁBEK, D. *Román o Moravském obrození*, Brno: Rovnost, 13. 1. 1962, Muzeum Kroměřížska, Dr XIX, Jindřich Spáčil

s předchozími generacemi. Rozhodně se dle svých slov nesnažil historickým románem utéct před problematickými situacemi tehdejší doby.

Aleš Fuchs napsal, že Spáčil patří mezi malou skupinku spisovatelů, kteří dokázali tvořit svá úspěšná díla i mimo Prahu. Všichni slavní obyvatelé města Kroměříže jsou podle něj autorovi velkou inspirací. Fuchs dále uvádí, že Spáčil díky nim vlastně koncipuje takovou románovou mapu, která vždy vychází z nejdůležitějších společenských událostí a obrací svou pozornost k dávným tradicím. „*Románem Lásky a rebelie se Spáčil vypracoval – vzhledem ke svým pracím předcházejícím – k větší umělecké soustředěnosti na psychologii postav, nepodléhá již tolik zajímavosti historického detailu, snaží se důkladně každou skutečnost umělecky oživit.*“⁷⁰

Dále dodává, že dílo je zakončeno spíše po historické stránce, protože samotný příběh je však podle kritika skončen násilně. Román je koncipován poněkud zeširoka, spisovatel se snaží podat celistvý obraz a zároveň tak přesahuje lokální význam. Dle Fuchse jsou nejvýrazněji vykresleny hlavní postavy obou Urbánků. Z nichž starší mlynář Václav je lidský a Ferda je bouřlivého myšlení. „*Bylo by si jen přát, aby autor s takovou znalostí matérie, vnímavým citem k lidským příběhům a hlubokého vztahu k jednomu místu pokusil se jednou zachytit i přítomnosti prostředí. Je neméně zajímavá.*“⁷¹

Zajímavý pohled zachycuje E. J. Havlíček, který vyzdvihuje Spáčilovo zachycení nástupu nových tříd, které jsou postaveny na troskách feudálního řádu. Podle něj spisovatel podtrhuje významné postavení venkovské chudiny, která se začíná více orientovat nejen na zemědělství, ale také průmysl. Podle Havlíčka je zajímavé také vykreslení postavy učitele Bonifáce Buzka a dále zmiňuje myšlenku, že by tato osobnost měla být známa i v naší církevní historii. „*Lásky a rebelie, první vlaštovka, podávající v beletrii plastický obraz českého národního obrození na Moravě s úzkým vztahem i k Čechám, stojí za přečtení. Kdo má rád dobrý historický román, tomu ji můžeme vřele doporučit.*“⁷²

⁷⁰ FUCHS, A. *Moravské lásky a rebelie*, Lidová demokracie, 4. 2. 1962, Muzeum Kroměřížska, Dr XIX, Jindřich Spáčil

⁷¹ FUCHS, A. *Moravské lásky a rebelie*, Lidová demokracie, 4. 2. 1962, Muzeum Kroměřížska, Dr XIX, Jindřich Spáčil

⁷² HAVLÍČEK, E. J. *První vlaštovka*, Kroměřížská jiskra, únor 1962, s. 3, Muzeum Kroměřížska, Dr XIX, Jindřich Spáčil

Dřívější kritici také chválili Spáčila, že byl znamenitý vypravěč a jeho věty podle nich plynou klidným tokem. Ovšem současnému čtenáři to tak možná nepříjde. Román se nečetl zrovna nejlépe. Možná to je dáno i náročným tématem, které sice bylo občas nadlehčeno osobními vztahy, jenž nenutí k přílišnému přemýšlení. Na druhou stranu někdy se čtenář může ztratit v přemíře různých postav a jejich vzájemných přátelských či nepřátelských vztahů. Sice je velmi zajímavé pozorovat, jak se vyvíjel národní život na Moravě, ale toho dobové kontextu je v určitých pasážích až příliš a méně znalý čtenář se v tom může špatně orientovat. V knize se často objevují výrazy z lidového jazyka. Pokud však mluví měšťan či výše postavená osoba, jsou jim do úst vkládány německé slova či celé věty, které často nebývají přeloženy. To může být problémem především pro ty čtenáře, kteří se v německém jazyce příliš neorientují a číst knihu se slovníkem je velmi problematické. Autor sice nemusel tato slovní spojení vysvětlovat přímo v textu, ale by určitě dobré, kdyby překlad vložil alespoň jako poznámku pod čarou nebo na konci knihy. Vysvětlením, proč to tak neudělal, může být hlavně ten důvod, že v době vydání románu čtenáři neměli s němčinou problémy, protože ji uměli. Je možné, že někoho by tato komplikace mohla odradit od čtení celé kroniky.

Jak výše píše jeden z recenzentů, je pravdou, že román Lásky a rebelie je ukončen trochu nešťastně. Sice z hlediska historického vývoje se závěr hodí. Po stránce příběhu rodiny Urbánkových to není příliš dobrý nápad, protože na konci knihy je jen zmínka, že jedna z hlavních postav Ferdinand Urbánek dostane smlouvu o pronájmu pozemků, na kterých chce založit vlastní várnou a nic víc. Zřejmě to má nalákat čtenáře ke čtení dalších dílů této volné trilogie. Pokud se však zamyslíme trochu hlouběji, označení volná trilogie je trochu sporná, protože první díl tedy Lásky a rebelie a třetí díl Tisíce růží na sebe navazují. Druhý díl Ať žije sněm, popisuje pouze průběh sněmu v Kroměříži v roce 1848 a není v něm zmíněno mnoho ze života hlavních postav. Některé názory uvádí, že čtenář, který by si chtěl přečíst pouze první díl, bude trochu ochuzen o další vývoj postav a také událostí, které se v tu dobu odehrály. Ovšem i z jedné knížky si může udělat názor na tohoto méně známého moravského spisovatele, Jindřicha Spáčila. Výše uvedené důvody mohou objasnit, proč byl ve své době Jindřich Spáčil oblíbený nejen čtenáři, ale i kritikou. Dnes tomu tak bohužel není a jeho knížky jsou v knihovnách půjčovány stále méně. Je to trochu smutné, protože není tolik děl, které by se zabývaly problematikou nejen národního obrození na Moravě, především Kroměřížska. Nelze však doufat, že by se situace v budoucnu zlepšila, protože celkově klesá zájem o historickou prózu a především knihy kronikového typu, které mohou občas nudit

svým podrobným kreslením. Spáčil však právě v knize Lásky a rebelie se snaží ustupovat od příliš detailního popisu interiérů a vzhledu postav. Ještě by bylo Spáčilovi možné vytknout, že často popisuje místa, kde se děj odehrává s takovou samozřejmostí, jako by nečekal, že ho dílo bude číst někdo, který Kroměříž a jeho okolí vůbec nezná. Ovšem je na každém ze čtenářů, jaký názor si udělá o Spáčilově kronice Lásky a rebelie, ať už pochází z kteréhokoli kouta naší vlasti.

5.1.2. Tisíce růží

Románová kronika, která volně navazuje na předcházející knihu Lásky a rebelie. Jedná se o samostatné dílo, jež by se nemělo považovat za třetí díl. Autor se v něm opět vrací k problematice národního obrození na Moravě. Sice se nejedná o další díl, ale setkáváme se tam se stejnými postavami a jejich rozvojem. Nejen osobním, ale i profesním.

Kniha Tisíce růží je opět rozdělena na tři dílčí části. V první části, s názvem Teď duje do našich plachet, jsou popsány události, které následovaly v roce 1849 po sněmu v Kroměříži. Dochází k zatýkání občanů, kteří byli vlastenecky zaměřeni a podíleli se na revoluci. Je zde zmínka o K. H. Borovském a o jeho vyhoštění do Brixenu. *V listech, které psal doktor Jan Kozánek z Opavy svému příteli Františku Průdkovi, byl věrný obraz Moravy v bouřlivých měsících roku 1848: Morava ve smyslu národnostním a poušť je jedno a totéž, to byl základní tón těch dopisů: „Ve velkých městech Moravy – v Brně, Holomouci, Opavě – vládne vítězně německá strana a hrstka národně smýšlejících pod hrozným terorem hnouti se nemůže.“*⁷³ Poměry, které vládly v letech 1848 – 1849, byly opravdu krušné. Všichni vlastenci se těšili, že se konečně dočkají prosazení češtiny jako národního jazyka, ale němčina zase zvítězila. Jan Kozánek ve svém dopise výstižně zachycuje tehdejší atmosféru.

Hodně učeným lidem hrozí vyhození z jejich pracovních pozic či dokonce z města kvůli jejich vlasteneckému smýšlení. Někteří však z rodných míst utekli dobrovolně, protože byli neustále pod kontrolou městské gardy. Jedním příkladem je i právnický koncipient Kozánek, který odchází z Opavy do Olomouce, kde navštíví rodinu, své budoucí manželky a vlasteneckého učitele, Mošnerovu. Nakonec je vyhoštěn i se svým přítelem Vlkem z Olomouce. Důvody sice nebyly uvedeny, ale všem přítomným to bylo jasné. *Dostavník, jenž byl určen oběma mladým pániům a do něhož v šest hodin ráno nasedli, odjížděl k Brnu. Jan Vlk usoudil, že*

⁷³ SPÁČIL, J. *Tisíce růží*, Brno: Blok, 1966. s. 21.

bude nejlíp přesunout se na druhou stranu Moravy, do rodné Telče.“⁷⁴ Tak se oba museli rozloučit s Olomoucí i se svými milými.

Mezitím se čtenář dozvídá i o tom, jak se daří Ferdinandu Urbánkovi s Emmym Proskowetzem, kteří si pronajali pozemku i budovu, aby mohli založit cukrovarnickou várnou a pěstovat cukrovou řepu. Ze začátku mají mnoho problémů, protože sedláci této nové plodiny nevěří, že by mohla vynášet. „*Emmy by chtěl osít celý svět cukrovým burákem a bratr Ferda, ten nevidí a neslyší, jenom rýsuje tu svou budoucí fabriku, určuje místa, kde budou mlýny na řepný burák, kde kotly na svařování cukrových šťáv, kudy povede potrubí, kde bude stát parní stroj.*“⁷⁵ Lze vypožorovat, jak probíhala prvotní snaha obou podnikatelů o rozvoj společného podniku. Začátky pro ně nebyly jednoduché. I z toho důvodu, že doma neměli zastání od Ferdovy sestry, která občas velmi silně prosazovala svou nespokojenost, že bydlí skoro sama a nemá zájem poslouchat jejich stížnosti. Na druhou stranu se jí není možné divit, protože zrovna v té době čekala své první dítě. A to není žádná žena ráda o samotě.

V druhé části s názvem Feudální intermezzo pokračuje popis rozvoje varny cukru, je zaměřen především na vnitřní vybavení. Proběhne i dlouho očekávaná svatba Ferdinanda Urbánka s jeho snoubenkou Anny Wágnerovou, která má být záchranou pro várnou, protože jejím majitelům pomalu dochází peníze. Zhruba ve stejnou dobu se slavili i zasnuby Jana Kozánka s Márinkou Mošnerovou. Jan Kozánek byl zemský advokát, který hojně propagoval vlastenectví v Kroměříži. Pomáhal řešit problémy sedlákům. S ním spolupracoval další český mluvící koncipient Josef Mnohoslav Šperlín, který byl pro své názory několikrát pronásledován. Sám si upravil vlastní jméno, protože to původní bylo podle něj moc německé. Kozánek při různých jednání se vždy snažil, aby žaloba byla čtena česky, aby jí trestaný sedlák vůbec rozuměl. *Když byla žaloba přečtena, požádal Kozánek, aby byla přeložena do českého jazyka, protože jeho klient jí nerozumí. A z toho se rozpoutala v soudní síni bouře. Jak to, že poctivý měšťan nerozumí řeči, která je ve městě obvyklá?*⁷⁶ Ze svého postavení si může dovolit o něco podobného požádat. Díky jeho snahám se zlehka dostává moravština i do úřadu. Ještě to sice není důvod k radosti, ale vlastenci byli rádi i za tento drobný krok tím správným směrem.

⁷⁴ SPÁČIL, J. *Tisíce růží*, Brno: Blok, 1966. s. 47.

⁷⁵ SPÁČIL, J. *Tisíce růží*, Brno: Blok, 1966. s. 58

⁷⁶ SPÁČIL, J. *Tisíce růží*, Brno: Blok, 1966. s. 145/146.

Blýskání na lepší časy, název třetí části vypovídá o tom, že právě v této kapitole dojde rozuzlení některých problémů, které postihly nejen hlavní postavy. Především dochází stále častěji k rozporům mezi Urbánkem a Proskowetzem. Oběma je už jasné, že se spolu brzo pracovně rozejdou, protože každý má jiné centrum zájmu. Navíc Urbánek je česky smýšlející vlastenec a Emmy naopak se zastává německého jazyka. Nechápe Ferdův zájem o sedláky, není pro něj tak důležité, aby se měli dobře. V této době také císař propustil ze svých služeb ministra Alexandra Bacha, z čehož se všichni radovali, protože to pro ně znamenalo konec absolutismu. *Opravdu zadul nový vítr, svěžejší a prudší. Kdekdo cítil jeho jarý dech. Koncem srpna přinesly noviny zprávy o jazykových reformách na gymnasiích, podle nichž měly být trochu pootevřeny dveře češtině, i když němčina zůstávala jazykem hlavním a jednacím. První příznivá, mnoho slibující zpráva.*⁷⁷ Kroměřížské gymnázium se však tímto nařízením neřídilo, což podnítilo vlastence k dalším akcím, aby došlo ke změně. Snažili se, aby se i jejich škola přidala k těm, na kterých se začalo vyučovat v mateřském jazyce.

Zrovna v tomto čase zemřel starý mlynář Urbánek, který celý život bojoval za český jazyk. Také kvasická cukrová várna začala velmi prosperovat. I přesto však Ferda opouští svého společníka a nachází si prostory pro svou várnou v Praze. Největším problémem je, že ho Proskowetz nemá z čeho vyplatit. Jejich spory jsou natolik velké, že se potrhaly i jejich přátelské a příbuzenské vztahy. *V té centralistické, k Vídni hledící většině se octl jako poslanec a pachtýř kvasických statků Emanuel Proskowetz. Na druhé stran, v menšině, která vydala hned po zahájení sněmu prohlášení o nedílnosti země koruny české, zasedl Ferdinand Urbánek, poslanec za nově zřízenou obchodní komoru v Olomouci. To byl definitivní konec té hospodářsky silné dvojice.*⁷⁸ Každý se na konec vydal svou cestou, ale není dosud známé, co bylo důvodem jejich rozporu, proto se to Spáčil snažil dokreslit podle svých představ. Kvasický cukrovar však prosperoval dlouho, i další generace Proskowetzů pracovaly v rodinném podniku, který stojí v městečku dodnes, i když není funkční.

Ke konci románové kroniky se čtenář dozví, že byla národům udělena konstituce císařským manifestem. „*Konstituce!*“ volá kdosi a studenti, když nabrali dechu, volají z plných plic: „*Ať žije konstituce!*“ A Kozánek do toho zvýšeným hlasem: „*Ať žije sněm Markrabství*

⁷⁷ SPÁČIL, J. *Tisíce růží*, Brno: Blok, 1966. s. 219.

⁷⁸ SPÁČIL, J. *Tisíce růží*, Brno: Blok, 1966. s. 274.

moravského.⁷⁹ Podobně reagovali na tuto změnu všichni vlastenečtí obyvatelé Kroměříže. Všichni z tohoto okresu se vydávali k hradu Buchlovu, kde se měl odehrát první konstituční projev studentstva a moravského lidu. *A nebylo v tu chvíli pod buchlovskými branami jediného člověka, který by nevěřil, že jaro národa je na dosah rukou Jaro, v němž pokvetou růže.*⁸⁰ Na konci knihy je připojen doslov: Autor se dívá za postavami své kroniky. V něm jsou vysvětleny nejenom události, které následovaly po sepsání románu, ale jsou zde vykresleny další osudy některých hlavních postav. Například je zde uvedeno, že sice císař slíbil samosprávu ve formě zemských sněmů, ale říšská ústava připomněla, že se jedná pouze o sliby. Nejvíce zklamaní byli moravští vlastenci, kteří pocítili nejtíže složení moravské zemské sněmovny.

Čtenář se dozvídá, že Tomáš, vnuk Antona Spáčila, který se objevoval v obou románových kronikách, je vlastně otcem Jindřicha Spáčila. Další osudy Josefa Mnohoslava Šperlína jsou ryze vlastenecké. Podílel se na založení pěveckého spolku Moravan, byl středem českého společenského života. Také pracoval jako starosta Sokolu. Stejné postavení měl i jeho přítel Jan Kozánek, který převzal funkci předsedy akademického spolku Radhošť po Františku Palackém. Vrcholem jeho práce bylo první spravedlivé sčítání lidu, kdy se občané mohli přihlásit k české národnosti. Proskowetze povýšili do šlechtického stavu. Začal být známý i za hranicemi rakouské monarchie. Ferdinand Urbánek vlastnil cukrovou várnu v Praze. Jeden rok mu zemřeli všechny děti kromě jedné dcery, která si v dospělosti vzala Josefa Tilsche a byla matkou spisovatelky Anny Marie Tilschové. Také Urbánek se podílel na vlasteneckém životu, byl předsedou spolku Hlahol, Novoměstský Sokol si jej zvolil za starostu apod. Po pracovní stránce se mu nedařilo, jelikož jeho cukrovar zkrachoval.

Stejně jako u románu Lásky a rebelie, i na díle Tisíce růží pracoval Spáčil velmi dlouho a sháněl si podklady pro práci. Tato část trilogie začíná v březnové noci po rozehnutí kroměřížského sněmu. Spáčil se snaží ukázat, že součástí z tohoto boje byl i ekonomický zápas. Všechno to veřejné dění se zobrazuje i v lidských osudech hlavních postav. Objevují se tu známé postavy z předchozích dílů, ale větší pozornost se snaží spisovatel věnovat mladší generaci. Spáčil se snažil zachytit těžkou situaci vlastenců v poněmčených městech na Hané,

⁷⁹ SPÁČIL, J. *Tisíce růží*, Brno: Blok, 1966. s. 264.

⁸⁰ SPÁČIL, J. *Tisíce růží*, Brno: Blok, 1966. s. 270.

ale také počátky průmyslové revoluce v českých zemích. Podle nastíněného stručného obsahu už je znát, že kniha končí vzestupem národního života po pádu bachovského absolutismu.

Podle Pavla Pešty se Spáčil snaží o široký záběr života a chce proniknout do všech společenských vrstev. „Zprvu navazuje na metodu vypracovanou našimi realisty z konce minulého století a vytváří jiráskovskou atmosféru. S postupujícím stránkami se mu epická linie drobí v tříšť popisů a referování; podstatně tomu přispívá snaha představovat nové a nové osoby, které obvykle zmizí z obzoru.“⁸¹ Oživení mají přinést dialogy mezi jednajícími postavami, o jejichž psychologické prokreslení a hlubší motivaci jejich chování se Spáčil nepokouší. Pešta dále uvádí, že nelze říci, že by kniha přinesla něco nového české literatuře, není však ničím novým ani v rámci spisovatelova díla. Ovšem Spáčil si však je schopen udržet svou vypravěčskou úroveň, která byla vyzdvihována i u románové kroniky Lásky a rebelie. Podle Pešty je pro Spáčila typická schopnost přiblížit dobové ovzduší, avšak tato důvěrnost přechází často ve zdrobňování. „Smysl práce není v její umělecké stránce, nýbrž v osvětově popularizačním poslání. Beletristické roucho činí historii stravitelnější pro širší okruh čtenářů a umožňuje jim větší citové zaujetí.“⁸²

Čtenáři v tehdejší době byli z této knihy o poznání nadšenější, než kritikové. Jeden z nich píše, že dojmy jsou živé a trvalejší, než byli dosud všichni zvyklí. „Spáčilova kniha nevzrušuje vymyšlenými románovými zápletkami, což jí snad běžní konzumenti vytknou, neoperuje onou kouzelnou mlhou, jež zastírá tvary popisovaných věcí a vzbuzuje s rafinovanou záměrností iluzi neexistujících hloubek a výšek ... omezuje se většinou jenom na historicky ověřitelné skutečnosti, tlumočené jazykem srdečně zaujatého a spolehlivě poučeného vypravěče.“⁸³ Čestmír Jeřábek také doporučuje tuto knihu přečíst především mladší generaci, která podle něj upadá ke školním učebnicím, detektivkám a indiánovkám.

Jaroslav Med ve své kritice na román Tisíce růží uvádí, stejně jako výše uvedený kritik, že Spáčilovou silnou stránkou není psychologické vykreslení postav. Je pravdou, že čtenář se v rámci vnější událostí moc nedozví o duševní stránce jednotlivých osob. Podle Meda Spáčilovo vyprávění nepřekračuje meze žánrového realismu. Průhlednost typologie postav

⁸¹ PEŠTA, P. Z národního obrození na Hané, Rovnost, 13. 5. 1967, Muzeum Kroměřížska, Dr XIX, Jindřich Spáčil

⁸² PEŠTA, P. Z národního obrození na Hané, Rovnost, 13. 5. 1967, Muzeum Kroměřížska, Dr XIX, Jindřich Spáčil

⁸³ JEŘÁBEK, Č. Náš sloupek – Růže a trní, Rovnost, 24. 2. 1967, str. 5, Muzeum Kroměřížska, Dr XIX, Jindřich Spáčil

může hodně čtenářů odradit, pokud je ovšem nezajímají čistě historické události. Jak sám kritik píše, Spáčil dobře svou knihu označil za románovou kroniku. „*Jindřich Spáčil je svým kronikářstvím jistě svůj, zároveň se však přiřazuje, i když poněkud historizujícími prostředky, k té části literatury, jež chce pravdu činů i věcí spíše publicisticky zkoumat a hodnotit než evokovat v estetické rovině.*“⁸⁴ Podle něj je Spáčilovou největší hodnotou autentický materiál a historické poznatky, nikoli literární tvar.

Stejně jako v předchozím díle se i v knize Tisíce růží nachází německé výrazy spolu s obecnou češtinou. Ani tady se Spáčil nepoučil a nepřidal vysvětlivky některých cizích slov. Tisíce růží je lépe ukončena po historické stránce i z hlediska osobních příběhů. Hlavně z toho důvodu, že na konci knihy jsou připojeny životní osudy hlavních postav. Čtenář se dozví, co se s nimi stalo, v kterém roce zemřeli apod. Ovšem některé postavy z předchozího dílu se v této knize už nevyskytují, aniž by spisovatel vysvětlil, co se s nimi stalo. Ani románová kronika Tisíce růží neláká v současnosti příliš mnoho čtenářů. Nejspíše ze stejných důvodů jako je tomu u Lásek a rebelií.

5.1.3. Raván a Théra

Z trochu jiné doby pochází Spáčilovo dílo Raván a Théra. Autor čtenáře zavádí do pravěku a na příběhu nákolní osady je možné se dozvědět mnohé z této dávné doby. Kromě toho má být také kniha obrazem lásky mezi dvěma mladými lidmi.

Hlavními postavami, jak už z názvu vyplývá, jsou Raván a Théra. Raván těžce snáší, že musí poslouchat vůdce nákolní osady Arraha, který se ke svým lidem nechová zrovna přívětivě a veškerý prohřešek trestá. Jednou chtěl potrestat Ravána za pozdní příchod dokonce vyvržením z rodu. Nakonec byl jeho trest snížen: „*Za příkrým štítem horským, v rovině při Veliké řece jsou husté pralesy. Slunce do nich nikdy nepronikne. Tam rostou černé bobulky plné jedu. Ty doneše Raván rodu, aby mohly býti jedem napuštěny nové šípy,*“ poručil vůdce, aniž vylezl z temného brlohu.⁸⁵ I když to měl být trest, byl hoch rád, že může být chvíli sám. Po celou dobu vzpomínal na svou milou Théru. Kromě popisu krajiny a Ravánova chování během

⁸⁴ MED, J. *Románová kronika Jindřicha Spáčila*, Práce, 19. 1. 1967, Muzeum Kroměřížska, Dr XIX, Jindřich Spáčil

⁸⁵ SPÁČIL, J. *Raván a Théra*, Praha: A. Neubert, 1925. s. 21.

plnění příkazu, lze těžko poznat, zda úkol splnil a za jakou dobu se vrátil zpět. Po celou knihu je možné vycítit vnitřní boj Ravána vůči svému náčelníkovi Arrahovi, kterého téměř nenávidí a přemýšlí, že se z osady odejde. Jeho postoj přejímá také Théra. Zakrátko posílá Arrah několik svých mužů na výpravu, aby získali zásoby na zimu. „*Několik dnů po vyjití z hor narazili mužové z nákolí na cizí kmen, tábořící u řeky...Přes to však zmocnila se některých neodolatelná touha po dobrodružství, o nichž by bylo staletí vyprávěno ve večerních hodinách klidu.*“⁸⁶ Po vytvoření plánu zaútočili na cizí kmen Dlouholebců, odkud unesli několik žen, odnesli si nádoby, jídlo, sůl a spoustu dalších věcí. I když to s kmenem vypadalo špatně, nakonec se jim podařilo před Dlouholebci uprchnout. Kvůli jedné unesené ženě se strhne bitka mezi dvěma muži. Jeden z nich na následky zranění později zemře.

Po návratu z výpravy si Raván s Thérou opravili opuštěnou chatu na konci celé osady. Během následující zimy přibývalo více nespokojených především mladých lidí, kteří už nechtěli dále žít v osadě. „*Antů tajně k Ravánovi vodil všechny nespokojence a ty, jichž tísnilo staré jezero...Proto pryč odsud, do krajin nedotčených nohou lidskou. Až přejdou jarní deště, vyberou svůj podíl ze stáda, naloží na bedra nádoby a zbraně a Raván je povede horami v neznámý svět.*“⁸⁷ Na jaře se Raván vydal za Arrahem a žádal svůj podíl ze stáda, ten mu jej napřed odpíral, ale nakonec rozpor vyvrcholil ve rvačku mezi mladými a starými. Vůdce byl ohromen takovým spiknutím, na které nebyl připravený, protože vzplanulo velmi nečekaně. Starším mužům sliboval vše možné, aby vytrvali v boji, ale nakonec mladí stejně jenom vyhráli.

Na druhý den se všichni vydali na cestu a jen některým bylo teskno, když se podívali zpět na svou rodnou osadu. „*Jako roj včel byl ten jeho zástup lidu. Vyletěl také ze starého, přeplněného úlu, aby přinesl svým členům novým a lepší život. A stará, dobrá matka Země, poskytla všude svým lidským včelkám květů, ať usadil se roj v rovinách, či horách.*“⁸⁸ Putování skupiny trvalo dle kusých informací i v létě, ale ještě pořád nebyli na místě, takže čtenář se ani nedozví, kam přesně měl Raván se svými lidmi namířeno, jestli tam došli všichni a za jakou dobu. Kniha je ukončena narozením Theřina a Ravánova syna.

⁸⁶ SPÁČIL, J. *Raván a Théra*, Praha: Zemědělské knihkupectví A. Neubert, 1925. s. 47.

⁸⁷ SPÁČIL, J. *Raván a Théra*, Praha: Zemědělské knihkupectví A. Neubert, 1925. s. 94.

⁸⁸ SPÁČIL, J. *Raván a Théra*, Praha: Zemědělské knihkupectví A. Neubert, 1925. s. 101.

Spáčil v knize se orientuje především na popis krajiny někdy až na úkor samotného příběhu, který v některých pasážích ustupuje do pozadí. Může se zdát, že spisovateli šlo hlavně o vykreslení přírody než osudy nákolní osady. „*Ve stínu hor, objímaných spoustou vlhkých par, lesklo se široké jezero, ponořené v hlubinu temného pralesu. Na jeho hladině zrcadlily se tiché štíty hor, nebo bílý mrak plující světem rozběhl se od břehu k břehu a zanikl tam, kde jezero, břeh i prales splyvaly s parami vznášejícími se z vod v tajemné šero.*“⁸⁹ Podobné úryvky jsou v celé knize více než časté. Občas už se to zdá neúnosné a trochu přespříliš. Je možné, že i to je důvod, proč tato kniha není mnoho čtená, protože z období pravěku jsou jistě zajímavější díla.

Dále by se dalo autorovi vytknout nepříliš zajímavý děj, kdy kniha končí podobně, jak lze odhadnout na začátku. Ani vnitřní či vnější charakteristika postav není nijak popsána. Kromě vnitřního boje, kdy je zachycena nenávist Ravána k Arrahovi. Spisovatel se mohl místo popisů krajiny zaměřit spíše na charakteristiku postav, protože by se tím příběh určitě oživil. Spáčil je, však detailním vystižením přírody ve svých prvotinách, typický. Také by mohly být uvedeny osudy dalších lidí z osady, o kterých se čtenář dozvídá jen útržkovitě. Spisovatel také neuvádí ani není možné se dočíst, kde se děj odehrává. Chvillemi to vypadá, že v českých zemích a o pár stránek později je zmínka, že se výprava vydává do Alp. To může být pro čtenáře matoucí. Díky výše uvedeným důvodům i z hlediska staršího jazyka se kniha nečte příliš lehce. Ani není zajímavá. Určitě se najdou autoři, kteří o dané problematice píší lépe. Spáčilovi se však nedá upřít snaha o dohledávání podrobných informací o životě pravěkých informací. Dle mnohých názorů kniha není příliš vhodná pro děti. Ani historikové ji nebudou příliš vyhledávat právě z dlouhých popisů krajiny.

⁸⁹ SPÁČIL, J. *Raván a Théra*, Praha: Zemědělské knihkupectví A. Neubert, 1925. s. 9.

5.2. Psychologický román

Spáčilovy psychologické romány nejsou typicky vyhraněné jako u ostatních spisovatelů, kteří se jím zabývají více. I přesto jsou některá díla kritiky právě sem.

5.2.1. Nevěstin závoj

Spisovatel se v této knize nesnaží popisovat historické okolnosti děje, ale spíše příběh hlavní postavy. Jen je v průběhu zaznamenáno, že vše začíná ještě před začátkem první světové války. Podle některých informací je patrné, že se příběh, hlavně ze začátku, odehrává v Kroměříži.

V první části knihy s názvem Na prahu století se čtenář seznamuje s hlavní postavou. Je jí mladá učitelka Marta Janošová, patřící mezi malé množství žen, které jsou vzdělané a vydělávají si samy peníze. V té době to není příliš obvyklé. Ostatní její kolegové jí to dávají najevo, že žena není vhodná pro práci ve škole. „*Dej pokoj s rouhavou řečí, okřikl ho hlučně Medonos. „Právě tím dokazuješ, že je žena ve škole jen na pokušení. Což to bývalo dříve za našich mladých let, aby nám do sborů lezly slečinky a kazily naši chlapeckou práci?“ Medonos silně vybafl, pravou rukou si povytáhl svěšený sumčí vous a bručel něco o pedagogických zásadách, jež byly postaveny vpádem žen do škol vzhůru nohama.*⁹⁰ Medonos si na Martu stěžuje, ale později se jí snaží ze všech sil pomoci. Dokáže, že není takový podivín, za kterého ho všichni považují. Patrný je rys se současností. Mnohým mužům i dnes vadí, pokud se jim ženy pletou do povolání, která jsou vhodnější pro silnější pohlaví.

Kvůli svému povolání se nemůže Marta nikdy vdát ani mít děti. Jinak by se musela této práce vzdát. I přesto však touží po lásce, ostatně jako každá mladá dívka. Především kvůli své touze lehce podlehnout sladkým slibům, lichotkám a vyznání lásky od inženýra Jana Boháče, který ve městě pracuje jen krátkodobě. Marta jejich vztah bere vážněji. Boháčovo vnímání jejich románku vystihuje krátká ukázka: „*Nic jsem jí nesliboval. O sňatku ani slůvko, což se mohu ženit, když stojím na prahu kariéry a musím si svá léta odbyť běháním po světě? Nic na tom, jenom hlavu vzhůru, Jene!*“⁹¹ Od sňatku s Martou Boháče odrazovali i jeho spolupracovníci, kteří mu tvrdili, že by si měl udržet svou volnost, protože každou chvíli pracuje na jiném

⁹⁰ SPÁČIL, J. *Nevěstin závoj*, Praha: Jos. R. Vilímek, 1941. s. 96

⁹¹ SPÁČIL, J. *Nevěstin závoj*, Praha: Jos. R. Vilímek, 1941. s. 59

místě. Možná by se Jan rozhodl jinak, chvílemi totiž o manželství uvažoval, ovšem názory jiných zvítězili. To však není pro jeho chování omluvou.

V době, kdy firma posílá Boháče do Teheránu, zjistí Marta, že s ním čeká dítě. Přizná se matce, která jí nakáže napsat do ciziny dopis o svém těhotenství. Boháč však nereaguje dle jejich představ a neožení se s Martou, ani se nevrátí do Čech. Na radu svého kolegy Medonose odejde ze služby a odjede ke svým příbuzným na Českomoravskou vrchovinu, tím se však v jejím rodném městě spustí vlna zájmů a různých nepravdivých informací o jejím zdravotním stavu. Ve svém azylu v myslivně svého strýce porodí Marta syna Floriána. Porodem končí první část knihy.

Druhá část s názvem Výhled do jasných dálek začíná Martinou prosbou k učiteli Medonosu, aby se jí poptal po volném učitelském místě. Práci sice má, ale v jiné škole než před svým odjezdem. „*V prvních dnech zářijových už Marta přesně stanovila den svého odjezdu...Byla najednou všechna vyměněna. Uvědomila si, že se musí odtrhnout od svého dítěte, změnit svou přirozenou dráhu za tu, jež jí byla sice povoláním vyměřena, ale přece byla nyní vzdálenější.*“⁹² Pokud chtěla Marta dále pracovat ve školství, musela své dítě před veřejností zapřít. Z toho důvodu ho nechala u svých příbuzných v myslivně. Také lze pozorovat snahy učitele Martě pomáhat. Občas se u něj objeví vnitřní boj, jestli je do své kolegyně zamilovaný. Snaží se však sám sebe přesvědčit, že jí pomáhá jen z ryze přátelského vztahu.

Panem nadučitelem je jí přiděleno nové místo vzdálené asi tři hodiny od jejího rodného města. Její nový nadřízený je velmi odměřený a přísný. Ovšem jen do chvíle, kdy je spřátelí společná láska k hudbě. Marta se s ním i s jeho manželkou rozumí a také jim svěří své tajemství. „*Jsem ráda, že před vámi nemusím mít tajemství, že nebudeme kolem chodit s tvářemi plnými podezírání. To by mě ubíjelo. A zapírat celé týdny to, co z celého srdce miluji, bylo by stejně hrozné. Má neodpustitelná vina, pro kterou si lidé denně činí právo, aby mě odsuzovali ke ztrátě cti, je to, že mám nemanželské dítě. Musím je zapírat před úřady, aby je i sebe uživila.*“⁹³ Postupem času si Marta zvykala na své nové místo i na okolní prostředí. Také zjistí, že i její nadřízený má své tajemství. V mládí onemocněl tuberkulózou a zcela se z ní neuzdravil. Jako každý vesnický učitel i Marta se snaží pomáhat občanům vesnice, zakládá knihovnu apod.

⁹² SPÁČIL, J. *Nevěstin závoj*, Praha: Jos. R. Vilímek, 1941. s. 164.

⁹³ SPÁČIL, J. *Nevěstin závoj*, Praha: Jos. R. Vilímek, 1941. s. 189.

V třetí části, Léta plynou, se Florián stěhuje z myslivny do domku k Martininým rodičům, aby mohl chlapec navštěvovat školu. Jelikož už byl její prohřešek i úředně promlčen a její tajemství už dávno byla veřejná věc, nebylo čeho se obávat. Ačkoli byl tento pocit jen zdánlivý. V novém školním roce, tak jezdila Marta častěji domů, než v předešlém. Především byla ráda, že má na blízku svého syna. V tomto období se také zhoršila nemoc pana nadučitele, který krátce po zhoršení stavu zemřel. Také se jí ozval Jan Boháč, protože měl špatné svědomí a chtěl na něj finančně přispívat. Marta na jeho dopis ani nereaguje. V novém školním roce nastupuje nový, mladší nadučitel, který se všemožně snažil, aby byla Marta přeložena jinam. Podle něj se žena ke školní práci nehodí. Po té se jí znepríjemňoval každý školní den neustálými naschvály. Vše vyvrcholilo stížností, kterou na ni pan nadučitel podal Zemské školní radě, že vyučuje, ačkoli je matkou. Nakonec musela Marta ze školy odejít. U Floriána se velmi výrazně projevil výtvarný talent.

Krátce po Martině odchodu z práce zemřel její otec. Během války odešlo mnoho mužů do války, tak po radě kolegy si Marta podala žádost o znovupřijetí do služby. „*Marta byla v novém školním roce ustanovena výpomocnou učitelkou se začátečnickým platem v dědině hodinu od města vzdálené. Bylo to zcela výjimečné ustanovení na dobu potřeby. Ale Marta byla šťastna, když se připravovala opět ke školní práci.*“⁹⁴ Ten rok byl pro jejich rodinu šťastnější i z dalšího důvodu. Florián úspěšně vykonal přijímací zkoušky na výtvarnou akademii a může se věnovat jen svému koníčku. Marta se k tomuto kroku rozhodla především z důvodu, že synův prospěch byl ve škole pořád horší.

V poslední části, která je pojmenována závěr, jsou popsány přípravy Floriána Janoše na chystanou výstavu jeho obrazů. A Marta se mohla natrvalo vrátit ke své milované učitelské profesi.

Po přečtení románu může u mnohých čtenářů zůstat otázka, jestli se nejedná o příběh Maxe Švabinského, který také vyrůstal pouze s matkou a po čase se dostal na výtvarnou akademii. Přímé doklady o tom, zda je tato skutečnost pravdou či se jedná pouze o shodu náhod, není známo. Ovšem pravdou je, že Švabinský byl Spáčilův přítel a spisovatel o něm později napsal i další dílo, tak je možné, že u Nevěstina závoje se jím inspiroval. Na druhou stranu je potřeba

⁹⁴ SPÁČIL, J. *Nevěstin závoj*, Praha: Jos. R. Vilímek, 1941. s. 286.

zmínit i fakt, že v době vydání knihy bylo téma nemanželského dítěte docela časté a povolání matek většinou učitelské. Nejvíce se Spáčilovi podařilo, po stránce charakterové, popsat učitele Medonosu a Martina otce. Ostatní je málo psychologicky přesvědčivé.

Ovšem jiný názor má tehdejší kritik Bedřich Slavík, který píše: „*Postava učitelky, jejího otce hodináře, matky, nadučitele i starého mládence Medonosa je důsledně pracována jako živelný projev osobnosti i rodového vědomí, stavovské problematiky a krajinné duše. Do podrobnosti jsou promyšleny jejich bytosti, které mají životní gesto téměř předurčeno.*“⁹⁵ Podle něj jsou Spáčilovy postavy spíše typy, než určovateli a ztvárňovateli života. Spisovatel se snaží více zachycovat okolní barvy, světlo i zvuk, aby přehlušil vnitřní rozpory nalomených bytostí, které se tak mohly navrátit ke klidu a rovnováze. V díle se také objevují momenty, které děj spíše narušují.

Karel Sezima se vyjadřuje o Nevěstinu závoji následovně: „*Celá věc má, jak vidět, thema ne zvláště nové, ani zvláště odvážně uchopené; naopak často až nebezpečně klouže do literární konvence. Krásná hrdinka vůbec nekuje svůj osud, nýbrž trpně se mu vzdává jako větrnému víru, jenž jí zmítá, ale marně láme její vůli protrpět do dna.*“⁹⁶ Spáčilovo řešení je podle něj spíše lyrizující než dramatické. Sezima také uvádí, že každý není schopen detailně propracovávat dramatické vztahy a srázy mezi jednotlivými postavami. Spáčil se je snaží upravovat do lyrických podob, kde se každá hrana zbrousí a oddaluje ji příliš přímému pohledu čtenáře. Oproti svým předchozím dílům se spisovatel přece jenom o něco zlepšil ve vykreslování povahy a vnitřního světa postav. Pravdou zůstává, že se Spáčil nesnaží o příliš hluboké vykreslení svých postav, hodně se věnuje popisům okolní krajiny. Hlavně v momentech, kdy se Marta vydává do okolí svého rodného města nebo prostředí jejího vyhnanství v myslivně. Spisovatel ovšem zdůrazňuje Martin přerod v žensky uzrálou bytost. Na druhou stranu přijímá vše, jak jí osud přichystal, žádná vzpoura proti nadřazeným nebo bezpráví se nekoná.

Nevěstin závoj se čte velmi dobře, i když je to zřejmě dáno tématem, které se většině čtenářů může zdát blízké a lehce uchopitelné. Naštěstí román nekončí typickým šťastným koncem, kdy by se Boháč k Martě vrátil a nenechal i v ostudě. Jinak už by byla velká podobnost

⁹⁵ SLAVÍK, B. *Román a povídky Jindřicha Spáčila*, Lidové noviny, 30. 5. 1942, Muzeum Kroměřížska, Dr XIX, Jindřich Spáčil.

⁹⁶ SEZIMA, K. *Román o právu na mateřství*, České slovo, 28. 5. 1942, Muzeum Kroměžska, Dr XIX, Jindřich Spáčil.

s červenou knihovnou. Kromě několika drobných zmínek nejsou nijak detailně propracovány historické souvislosti, do nichž je děj zasazen. Na rozdíl od historické trilogie se zde nevyskytují germanismy. Společným motivem však s tímto předchozím dílem je složitá historie rodiny Janošů, o které rád vypráví Martin otec. O době svého otce i jeho předků. Tento námět by vystačil na dílo o patricijské rodině a práci předávané z generace na generaci. Na pozadí celého příběhu je lehce zachycena tehdejší společnost a jejich přístup k určitým záležitostem. Nejenom k těhotenství Marty, které je tvrdě odsouzeno a na konci knihy už to je přijímáno s menší kritikou a může bez problémů vykonávat své povolání.

Tento román Jindřicha Spáčila byl ve své době kritikou celkem odsuzovaný. Dle některých názorů je toto dílo vhodné i pro současného čtenáře, který může poznat styl Spáčilova psaní, vyjadřování, ale také pro někoho třeba neznámé informace o tom, jaké postavení měly dříve ženy ve společnosti. Není ovšem dobré očekávat od tohoto psychologického románu to, co od jiných, známějších děl předních českých spisovatelů.

5.2.2. Náš svět zemře s námi

Knihy je rozdělena do dvou částí. V první pod názvem Příběh rodičů se setkáváme s hlavní postavou Antonínem Romanovským, který na začátku příběhu vystupuje jako všemi oblíbený účetní vinařské firmy, který se zároveň uplatňuje i v divadle. Dále se tu objevuje Marta Brázdová, dcera panského hajného. Matka ji pošle do města, aby se zdokonalila v městských způsobech, jak to bylo tehdy zvykem u děvčat zralých na vdávání.

Zrovna v té době plánuje Romanovský novou inscenaci Cyrano z Bergeracu, akorát mu chybí Roxana. Jakmile spatří Martu ve městě, je rozhodnut. „*Byla už ve městě více než čtrnáct dnů, když ji po prvé uviděl Romanovský. Okamžitý pohled na ni stačil, aby přesně změřil její proporce, aby odhadl hlas, neboť z těchto úst, tak jemně vykrojených, nemohl vycházet jiný než jemný a krásně modulovaný hlas.*“⁹⁷ Než ji stihne oslovit, seznámí se Marta s Maxem Weberem a zamiluje se do něj. On jejich vztah nebere příliš vážně. Romanovský je osloví do své hry oba. Po úspěšném představení se Weber ulekne její lásky a rozhodne se odjet do Hamburku. Romanovský ze začátku nechce říct pravdu, protože Marta je velmi citlivá. Ta se

⁹⁷ SPÁČIL, J. *Náš svět zemře s námi*, Brno: Moravské kolo spisovatelů, 1937. s. 17.

vrací zpět do hájovny a oddává se tam svému smutku. Antonín tam pravidelně jezdí a při jedné z návštěv jí řekne celou pravdu. Po čase požádá Martu o ruku, i přestože ho nemá ráda, souhlasí. Po celou dobu příběhu je vykreslována Martinina láska k Maxovi a přemýšlení o tom, proč to udělal.

Po svatbu přeskakuje spisovatel až do období, kdy se manželskému páru narodí syn Jan. Během těhotenství neustále myslela na Webera a dokonce si vsugerovala, že její syn na něj bude podobný. „*Bude to jeho syn,*“ opakovala si, *když ucítla po prvé pod srdcem tíži nově narůstajícího života. Věřila tomu. „Bude mít jeho oči, bude mít jeho úsměv, jeho pohyby.“ Ani na okamžik o tom nepochybovala. Prostě věřila a víra se do ní vřezávala jako strašný zákon, jemuž nelze uhnout.*“⁹⁸ Nakonec si to vsugerovala tak silně, že i po narození syna byla přesvědčená, že se Weberovi podobá. Kromě jedné poznámky její matky, že takové šedé oči u nich v rodině nikdo neměl, myslela si to Marta sama.

Do poklidného života vstoupila první světová válka. Romanovský sice nešel mezi prvními, ale nakonec také nastoupil do služby, ale měl vyšší postavení a nemusel bojovat. Marta se odstěhuje ke svým rodičům do hájovny i s Janem. Ten byl v hájovně spokojenější než ve městě. V dědině asi hodinu cesty vzdálené od hájenky žila rodina, která se živila spiritistickými seancemi s mrtvými lidmi. Marta tam začala pravidelně chodit. „*Kudy chodila, rostl v ní svět záhrobí, v němž se mění podstata života a utrpení bere na sebe podobu boží slávy. Chodívala nyní častěji do lesů a se zatajeným dechem poslouchala skřípot větrů v haluzích i zvuky, jimiž se k životu hlásila lesní zvěř...*“ „*Je ještě jeden svět,*“ *myslila si, „a já mám právo, abych do něho vešla, protože bídu viditelného světa mám už za sebou.*“⁹⁹

Od těch návštěv je Marta jako vyměněná. Navíc se tam seznámila s Karlem Šromem, který ji pak pravidelně doprovázel domů. Krátce se mezi nimi rozvine něco víc, než jen pouhé přátelství. Nakonec se vše rozplyne stejně rychle, jak to začalo. Zanedlouho válka skončí a Romanovský se vrací k Martě a ke svému synu. Všichni se společně stěhují zpátky do města, kde už není život takový jako před válkou. Romanovský je v šoku, když se zajímá o divadlo. Nabídnou mu pouze role podřadné, které neodpovídají jeho představám. Ani Janovi se ve škole příliš nedařilo. V prvních třídách reálky ještě prospíval, ale později už musel i opakovat,

⁹⁸ SPÁČIL, J. *Náš svět zemře s námi*, Brno: Moravské kolo spisovatelů, 1937. s. 67.

⁹⁹ SPÁČIL, J. *Náš svět zemře s námi*, Brno: Moravské kolo spisovatelů, 1937. s. 83.

protože raději byl venku, v lese. Tam se také seznámil s Karlem Šromem, se kterým ho pak pojilo dlouholeté přátelství.

Do města se vrací také Max Weber se svou dcerou Klárou. Marta je v šoku, když ho opět spatří a krátce na to se u ní projeví tuberkulóza a lékaři jí nedávají příliš velké šance na uzdravení, protože tomu nepříspívá ani její psychický stav umocněný právě Weberovým návratem. Marta na smrtelné posteli přikazuje svému synu, ať ho nenávidí stejně jako ona. *„Je zde ve městě člověk, který se jmenuje Max Weber. Až jej jednou najdeš, podíváš se mu dobře do tváře. Najdeš v ní svou podobu. Ale není to tvůj otec. To jenom moje veliká lásky a nenávist sedla si do tebe, když jsi rostl pod mým srdcem.“* ... *„Budeš ho stejně nenávidět jako já!“* *„Proboha, maminko!“* *„Už nejsi chlapec, ale muž. Budeš mu v patách a vryješ se do jeho tváře tak, jako se on vryl do mé.“*¹⁰⁰ Zanedlouho po této promluvě Marta umírá. Další ranou je pro rodinu vyhození Romanovského z vinařské firmy, která zkrachovala. Sice mu byla vymezena pense, ale pro dva lidi naprosto směšná. Romanovský se to snaží vyřešit prací pro kočovnou společnost. Jan začíná pracovat na svém plánu, jak pomstí svou matku a seznamuje se s Klárou Weberovou a navazuje s ní velmi přátelský vztah.

Romanovský se vrací domů a stává se stále více závislým na alkoholu. Jeho naděje v novou práci nebyla příliš úspěšná. Mnoho si nevydělal a posílá Jana, aby žebral u jejich domácích. Nakonec se Antonín upije k smrti a udělá ze svého syna sirotka. Jan musí vyrovnat dluhy svého otce u domácích a přenechává jí veškerý jejich nábytek. Rozhodne se, že odejde do světa a zanechá školy, která ho už dlouho nebaví. Ještě předtím musí ukončit svůj vztah ke Kláře Weberové. *Jan lomcuje jejím ramenem. Je posedlý myšlenkou zpřetrhat všechna vlákna, jimiž jsou jejich duše opředeny. „Ale neboj se, nejsem z tvé krve, to jenom matčina touha vpila se mi při narození v tvář. Pohrdám tebou, jako kdysi tvůj otec pohrdl mou matkou! Slyšíš!“*¹⁰¹ Touto scénou končí první část knihy.

Druhá část s názvem Příběh synův začíná Janovým nástupem do pracovního tábora, kde zůstává nějaký čas a během práce neustále myslí na Kláru. Nevydrží a vrací se zpět do rodného města, aby se podíval, jak se jí daří. Při setkání zjistí, že netruchlí po něm, jak si představoval a dokonce si našla za něj náhradu. To ho velmi raní a rozhodne se nevracet do pracovního tábora. Přichází za Karlem Šromem do lesa a připojuje se k němu při práci

¹⁰⁰ SPÁČIL, J. *Náš svět zemře s námi*, Brno: Moravské kolo spisovatelů, 1937. s. 156.

¹⁰¹ SPÁČIL, J. *Náš svět zemře s námi*, Brno: Moravské kolo spisovatelů, 1937. s. 206.

v kamenolomu. Při potulkách přírodou se setkává s Marynou, do níž se postupně zamiluje a ona mu jeho city opětuje. Kniha však nekončí šťastně, jak by se mohlo na první pohled zdát. Jednou v noci přijde za Marynou, aby se s ní rozloučil a mohl se vydat do světa. *Vedle něho oddychuje Maryna. Spí na svém malém kousíčku, tak malém jako dlaň. Ale spí na svém. Jan to nyní dvojnásob chápe. On nemá toho kousíčku, na němž by si mohl klidně a bezpečně oddychnout.*¹⁰² Jediné, co ze závěru knihy vyplývá, je dovětek, kdy Jan plánuje pravidelné návraty za Marynou, ať už bude kdekoli ve světě.

Spáčil se ve svém díle snaží zachytit příběh dvou generací, na jejichž nesdělitelnosti měla velký podíl válka, která je od sebe vzájemně oddělila. Jak píše doktor Veselý ve své kritice, autor mohl poznat bolest obou stran, protože byl příslušníkem generace, stojící mezi generací rakušáckých otců a synů, které válka zasáhla na přechodu mezi dětstvím a chlapectvím. Dále také uvádí, že Spáčil mohl posoudit generaci starších, protože on sám se zúčastnil bojů. Celým srdcem se podle Veselého však přiklání ke straně mladých, jejich nebezpečný neklid totiž prožil při návratu z války. Veselý dále uvádí: „*Představení Cyrana mimochodem stalo se též zrcadlem maloměstské společnosti předválečné. Jakého splavu slov by byl vypravěč potřeboval, kdyby nebyl tak všestranně užil známé divadelní hry francouzské ke zkratce nenásilně karikurní. Nad tuto technickou jistotu, kladu však vlastní básnickou náplň Spáčilova nového románu.*“¹⁰³

Podle něj dal Spáčil své ženské postavě hlubší podklad tragický a bez koketování s freudismem. Vložil do ní příčinu nesmiřitelného odcizení mezi otcem a synem. Syn je vykreslen jako mstitel zrazené matky a sám se stává obětí své směsi lásky a nenávisti k dceři, jejíž otec zradil jeho matku. Veselý také popisuje román jako vypravovatelské dílo, povýšené nad běžnou dokumentární úroveň. „*Zpověď mladé citovosti, postižené válkou, jistě proto, že ukázněný vypravěč hledal dlouho, až našel správný odstup od svých nejpalcivějších zážitků generačních.*“¹⁰⁴

¹⁰² SPÁČIL, J. *Náš svět zemře s námi*, Brno: Moravské kolo spisovatelů, 1937. s. 253.

¹⁰³ VESELÝ, A. *Jindřich Spáčil: Náš svět zemře s námi*, Kroměřížský kraj, 6. 2. 1937, Muzeum Kroměřížska, Dr XIX, Jindřich Spáčil

¹⁰⁴ VESELÝ, A. *Jindřich Spáčil: Náš svět zemře s námi*, Kroměřížský kraj, 6. 2. 1937, Muzeum Kroměřížska, Dr XIX, Jindřich Spáčil

Další kritik František Nechvátal popisuje Spáčila jako básníka lidské duše, jejímuž bloudění a zmatkům chce pomoci nalézt jasné východisko. Ve svém díle spisovatel nezapomíná ani na žhavost sociálních přeměn tehdejší společnosti, ale i přesto zůstává spisovatelem staršího ražení. „Čeho se mu však nedostává na průbojnosti formální, získává na vnitřní hloubce svých postav a tím se liší od prosaiků moravských, namnoze ulpělých na smyslovém povrchu.“¹⁰⁵ Podle něj je také Spáčil klidný, vyrovnaný vypravěč s hlubokým smyslem pro duševní život postav, které jsou plastické, živé avšak vnitřně zlomené a chorobně citliví. Nechvátal také uvádí, že Spáčil mohl lépe vystihnout Šromův duševní přelom ve vězení.

Dvě generace jsou zachyceny v románu J. Spáčila – *Náš svět zemře s námi*. První, rodičovská vyspěje a najde svůj morální tvar ještě před válkou a po ní jsou veškeré jistoty rozdrčeny. Druhá, synovská se rodí během války, která určuje jeho vývoj. Spáčil generaci otců tvrdě soudí a naopak synovské pokolení optimisticky obhajuje. Arne Novák ve své kritice popisuje manžele jako iluzionisty, kteří nejsou schopni lásky. Antonín si za celé manželství neporozumí s Martou a ona se mu nikdy neoddá milostným citem. I svého syna miluje ze začátku především z důvodu domnělé podoby k Maxu Weberovi. Později Marta vidí syna jako dobrý nástroj pomsty nad svým proradným milencem. „V této ilusi hyne Marta Romanovská, jež nedovedla býti plně ani manželkou ani matkou, ani měšťkou ani venkovankou. Stěží čtenář uvěří spisovateli, že tito dva tvrdošíjní iluzionisté zaujmout tak neostyšného realistu a pozitivistu, jakým jest jejich Jan.“¹⁰⁶

Podle Nováka je také těžko uvěřitelné, že by Jan jako měšťácký synek mohl ze sebe všechno setřást a stát se náraz proletářem. Stejně jako situace, kdy se z gymnazisty Jana Romanovského bez jakékoli průpravy stane zdatným dělníkem uprostřed přírody. Zde podle něj chybí morální kritika, kterou v první části Spáčil nespůčil. V románu, který je kritikou chválen i kritizován, se lze seznámit s tehdejší společností a osudy lidí, kteří se vraceli po první světové válce domů. Spáčil se snaží o detailnější psychologické prokreslení postav, dokonce se inspiroval školou Boženy Benešové, ovšem ještě pořád to nestačí na známější představitele psychologických románů. Méně se vyskytuje popis okolní přírody, který se omezuje pouze na okolí myslivny a lesa. Zajímavě je zde popsáno období po skončení první světové války.

¹⁰⁵ NECHVÁTAL, F. *Román dvou generací*, Kraj Morava, 21. 2. 1937, Muzeum Kroměřížska, Dr XIX, Jindřich Spáčil

¹⁰⁶ NOVÁK, A. *Dva příběhy ze země Moravskoslezské*, Lidové noviny, 3. 4. 1937, Muzeum Kroměřížska, Dr XIX, Jindřich Spáčil

Objevuje se zde nápadná shoda jmen s románem Nevěstin závoj, kdy se obě hlavní ženské hrdinky jmenují Marta. Zda je to náhoda či schválnost, není jasné. Spisovatel odpouští od německých výrazů a snaží se o živější jazyk. Rozhodně se jedná o jeden z jeho nejčtivějších románů, který může zaujmout čtenáře i v dnešní době. Právě zachycením dvou generací, protože se tato problematika objevuje i v současnosti.

5.3.Tvorba pro děti

5.3.1. Velocipéd, stroj rychlonohý

Soubor deseti povídek, v nichž autor popisuje vzpomínky na začátky různých technických vymožeností, se kterými se setkal ve svém dětství. Například se objevují příběhy o první cestě vlakem, autem, o telefonu nebo letadle. Čtenář se může dozvědět spoustu zajímavých i o spisovatelově životě.

Když auto selže, i pár volků je dobrý

Spáčil vzpomíná na svou první jízdu autem. Celá rodina nasedla do automobilu před zámek, kde v té době bydleli. Hraběcí řidič potřeboval vyzkoušet několik provedených oprav, zdali to pojede. Protože je lepší dělat pokusy na obyčejných lidech, než na vrchnosti. *„Připravili jsme se k jízdě v plné parádě i v slavnostní náladě, otec, matka a já. Auto stálo před námi jako železná pevnost, do níž bylo třeba vstoupit vzhůru po několika schůdcích... Všechno na něm bylo dokonalé, polstrované, střecha se mohla shrnovat dozadu, sedadla byla vysoko položena, takže panstvo, sedící tu jako na rozhledně, hledělo kupředu přes řidičovu hlavu.“*¹⁰⁷

Všichni se na ně dívali, někteří záviděli a jiní nadávali, že jim plaší drůbež a jiné domácí zvířectvo, které se páslo podél cest. Rodičům se to po čase přestalo líbit, ale malý Jindřich byl nadšený a seděl si jako pán. Po cestě se jim auto pokazilo a pan Janeček si s tím nevěděl rady. Jako jediná pomoc se jevila koňská síla, ale v hřebčíně byli všichni koně v poli, tak je musel odtáhnout párek volků až do rodných Kvasic.

Aeroplán, klukovská bitva a ztracený krejcar

Povídka, v níž se autor vrací do svých dětských let a vzpomíná na první let letadlem, kdy nad městem proletěl inženýr Kašpar. Kluci z jedné ulice se měli sejít na kopci za městem a vyhlížet letadlo. Také museli ubránit svůj kopec před kluky z jiných částí Kvasic, kteří se tam opovážili dojít. Při čekání na tu slavnostní událost se strhla mezi nimi bitva. *„Zato se zdola od městečka ozval bojový ryk kluků z Dolní ulice. Hnali se útokem k naší lípě na vrcholu Vrážiska. Ve chvílce tu vzplála bitva. Na dálku se střílelo kameny, když šlo však do živého, byly tu hroudy a kusy drnů. Oh, to byla tehdy mohutná bitva. Naše šiky byly však po chvíli*

¹⁰⁷ SPÁČIL, J. *Velocipéd, stroj rychlonohý*, Praha: Albatros, 1971. s. 77.

*zaskočeny a zahnány do výletního hájku...Prohraná bitva, ale proč? Protože naše oči se neustále otáčely vzhůru k nebi a hledaly tam aeroplán.*¹⁰⁸ Nakonec jim však byl výsledek boje jedno, protože zrovna proletělo dlouho očekávané letadlo. Přesto, že letěl nízko, připadala jim ta výška závratně vysoká. Jak sám autor po letech popisuje, má na toto odpoledne tři silné vzpomínky. Tou první je samotný pan Kašpar, kterého viděl, za druhé právě zmíněná bitva a jako třetí ho mrzí ztracený krejcar darovaný strýcem na sladkosti.

Proč ty vlaky tak úzkostlivě hvízdají?

Začátek příběhu se odehrává krátce po sarajevském atentátu na Františka Ferdinanda d' Este. Válka byla přede dveřmi, ale mladí kluci se jí však nebojí. Vydávají se na dobrodružnou výpravu do lesů, kde se chystají odkrýt mohyly, o které nejevili archeologové zájem. Spáčil detailně popisuje, jak se s kamarádem vydali do chřibských lesů a zakryli si plachtou jednu vykopanou díru, což jim mělo sloužit jako úkryt. Po odkrytí půdy našli kostru. *„Kolem poledne byla odhalena skoro celá kostra. Drobné části strávil už dávno čas, ale kosti nohou a rukou byly zcela dobře zachovalé. U pravé ruky ležela zpola rozpadlá železná sekyra, protáhlá, dlouhá, u nohou ostruhy, u levé ruky nádobka. A to byla naše největší radost.*¹⁰⁹

Po nálezu je čekala poslední noc v lese. Uprostřed noci je vzbudilo kvílení a hvízd vlaků, které se ozývalo až podezřele často. Ráno se vydali společně do svých domovů i se svým úlovkem. Po návratu se dozvěděli, že začala válka. *„Dívám se do té zmatenice národů, přetahujících se rakouskou monarchií od jihu na sever k ruským hranicím. A musím stále myslet na svého praslovanského nebožtíka, u jehož mohyly jsem probděl téměř celou noc. Také on, ten neznámý bojovník, měl při sobě odznaky vojenské moci – sekyru, ostruhy i vědro k napájení koně. Tisíciletí uplynulo a lidé, kam jdou? A čím se liší od těch, kteří tu žili před dávnými věky?*¹¹⁰ Spáčil byl vždy odpůrce války, nepochopil, proč se ženou vládci do bojů. Je smutné, že od dávných časů se lidé nepoučili a stále mají potřebu vyvolávat nepokoje. V tomto je možné shledávat aktuálnost Spáčilova díla se současnou dobou.

Dalšími povídkami v knize jsou: Velocipéd, stroj rychlonohý; Praděda Anton a první cesta železnou dráhou; Červený balónek a vídeňské kolo; Fonograf Margareta a žíhaná doga Tygr; Obrazy živé a ještě živější; Svízele s motocyklem, rodným bratrem velocipédu; Haló, haló, zde Horní ulice číslo 258.

¹⁰⁸ SPÁČIL, J. *Velocipéd, stroj rychlonohý*, Praha: Albatros, 1971. s. 88.

¹⁰⁹ SPÁČIL, J. *Velocipéd, stroj rychlonohý*, Praha: Albatros, 1971. s. 100.

¹¹⁰ SPÁČIL, J. *Velocipéd, stroj rychlonohý*, Praha: Albatros, 1971. s. 104.

Spáčil svou knihu věnoval dětem od deseti let. Není však jisté, jestli by tyto příběhy v současné době zaujaly mladší čtenáře. Naši generaci však přišly zajímavé a četly jsme je ve škole. Na druhou stranu pokud by chtěl/a učitel/ka seznámit své žáky právě s tvorbou tohoto regionálního autora, mohla by zvolit právě tuto knihu. Třeba by některé povídky zaujaly, alespoň chlapeckou část třídy. Rozhodně bych je využila v budoucí praxi a nechala žáky vyprávět o svých vlastních zážitcích s jednotlivými technickými vymoženostmi nebo by se na to dala napsat i slohová práce. Všechny příběhy jsou něčím vtipné a umožňují čtenáři poznat tehdejší dobu i autorovo mládí.

Kritici uvádí, že se nad celou knížkou rozprostírá pohoda mládí, ať už při povídce, ve které líčí své zážitky jízdy na velocipédu nebo jak se ztratil ve vídeňském Prátru a snažil se domluvit s německy mluvícím policistou. Dále je dílo popsáno slovy, že je to velmi milá knížka, kterou si jedním dechem a s chutí přečtou mládí i staří. Jednotlivé povídky jsou doplněny hezkými ilustracemi.

6. Závěr

Ve své práci, kterou Vám zde předkládám, jsem si dala v úvodu za cíl zachytit život a dílo spisovatele Jindřicha Spáčila. Na začátku jsem nastínila tři období jeho tvorby, popsala rodný kraj i jeho významné představitele. Pomocí materiálů získaných nejen osobním rozhovorem s jeho zetěm, ale také z archivu Muzea Kroměřížska, jsem v další kapitole vytvořila podrobný životopis a posléze jsem se zaměřila i na jeho dílo. Myslím si, že se mi podařilo splnit cíl, který jsem si dala v úvodu této práce.

Podrobně jsem také chtěla rozebrat i jeho korespondenci, ale k tomu mi nestačil jen souhlas rodiny Spáčilovy, protože jeho dopisy jsou ještě chráněny autorským zákonem, ale musela bych mít i povolení opačné strany, se kterou si spisovatel psal. To však nebylo možné dohledávat. Proto jsem ve třetí kapitole uvedla jen dopisy, které bylo možné získat. V poslední kapitole jsem se detailně zaměřila na vybrané knihy z jednotlivých oblastí. Abych se nezaměřovala pouze na historický román, přečetla a rozebrala jsem i díla kritikou označovaná jako psychologickou prózu, také jsem nevynechala ani autorovo dílo pro dětského čtenáře a jeho využití v budoucí pedagogické praxi. Snažila jsem se ke každému dílu sehnat vyjádření tehdejších kritiků a podařilo se mi to skoro u všech.

Materiálu, který jsem získala v rodinném archivu i v Muzeu Kroměřížska, bylo hodně a z tohoto důvodu se mi psala práce dobře. Zeť i paní, která má na starost archiv muzea, se mnou bezproblémově komunikovali. Velmi ochotně mi pomáhali a snažili se mi vyjít vstříc. Jediným problémem bylo dohledání některých údajů k recenzím, protože všechny se dochovaly pouze ve Spáčilově deníku, kam si je vlepoval a připsal k nim pouze datum a název novin. Z toho důvodu nejsou u mnohých uvedeny strany.

Téma, které jsem si vybrala, mě velmi zajímalo. Při svém výzkumu jsem získala řadu nových informací i zkušeností, například rozhovorem s rodinným příslušníkem i vyhledáváním materiálu v archivech. Také mě tato práce bavila. Na druhou stranu se musím však přiznat, že mě moc nebavilo čtení jeho historického románu z pravěku, především z důvodu obsáhlého popisu okolní přírody. I přesto bych však doporučovala každému, ať si alespoň jednu knížku od něj přečte. Při čtení Spáčilových knih z období jsem se dozvěděla něco o historii rodného

kraje. Pro mě bylo také příjemná změna číst o místech, které tak důvěrně znám a mám k nim nejrůznější vzpomínky. Stejně jako Jindřich Spáčil, který je popisuje v knize Velocipéd, stroj rychlonohý. Čtenáře, kteří pocházejí nebo mají nějaké vazby ke kroměřížskému kraji, by tato kniha mohla zajímat.

7. LITERATURA A PRAMENY:

Knihy Jindřicha Spáčila:

SPÁČIL, J. *Kvasice v dávnověku*. Kvasice: Kroužek přátel umění v Kvasicích na Moravě, 1919. 24 s.

SPÁČIL, J. *Lásky a rebelie: románová kronika z časů národního probuzení Moravy*. Brno: Krajské nakladatelství, 1961. 415 s.

SPÁČIL, J. *Náš svět zemře s námi: příběh dvou generací*. Brno: Moravské kolo spisovatelů, 1937. 253 s.

SPÁČIL, J. *Nevěstin závoj*. Praha: Jos. R. Vilímek, 1941. 305 s.

SPÁČIL, J. *Raván a Théra: obraz života na pravěké osadě nákolní*. Praha: Zemědělské knihkupectví A. Neubert, 1925. 103 s.

SPÁČIL, J. *Sítem času - Tvorba vzpomínkových povídek ze tří čtvrtin století*. Knižně nevydáno, rodinný archiv. 173 s.

SPÁČIL, J. *Tisíce růží*. Brno: Blok, 1966. 284 s.

SPÁČIL, J. *Velocipéd, stroj rychlonohý: o starodávných mašinkách, jež udivily svět*. Praha: Albatros, 1971. 108 s.

Prameny:

Muzeum Kroměřížska, Dr XIX, Jindřich Spáčil, Kroměříž

Rodinný archiv Voňkových, Kroměříž

Rozhovor se zeťem J. Spáčila, panem Voňkou, Kroměříž

Recenze, novinové články:

FUCHS, A. *Moravské lásky a rebelie*. Lidová demokracie, 4. 2. 1962.

GERYKOVÁ, L. *Kytička pro pana učitele*. Týdeník Kroměřížska, 1999, roč. 10, č. 20, s. 7.

HAVLÍČEK, E. J. *První vlaštovka*. Kroměřížská jiskra, únor, 1962, s. 3.

HOŠEK, J. *70. narozeniny Jindřicha Spáčila*. Kroměřížská jiskra, 1969, roč. 20, č. 19 – 20, s. 3 – 4.

JEŘÁBEK, J. *Náš sloupek – Růže a trní*, Rovnost, 24. 2. 1967, s. 5.

JEŘÁBEK, J. *Román o Moravském obrození*. Rovnost, 13. 1. 1962.

MED, J. *Románová kronika Jindřicha Spáčila*. Práce, 19. 1. 1967.

NECHVÁTAL, F. *Román dvou generací*. Kraj Morava, 21. 2. 1937.

NOVÁK, A. *Dva příběhy ze země Moravskoslezské*, Lidové noviny, 3. 4. 1937.

PAZOUREK, V. *Rozhovor s J. Spáčilem*. Zemědělské noviny, 16. 7. 1967.

PEŠTA, P. *Z národního obrození na Hané*. Rovnost, 13. 5. 1967.

SEZIMA, K. *Román o právu na mateřství*. České slovo, 28. 5. 1942.
SLAVÍK, B. *Román a povídky Jindřicha Spáčila*. Lidové noviny, 30. 5. 1942.
SPÁČIL, J. *Problémy lidovýchovné práce, Informace osvětových sborů*. č. 1, 1931. s. 1 – 2.
VESELÝ, A. *Jindřich Spáčil: Náš svět zemře s námi*. Kroměřížský kraj, 6. 2. 1937.
ŽIVNÝ, M. *Na besedě se spisovatelem*. Zpravodaj města Kroměříže, 1967, s. 10 – 11.

Literatura:

DUBOVSKÝ, A. *Kroměříž ve stínu hákového kříže*. Kroměříž: Muzeum Kroměřížska, 1995. 148 s.
FIC, I. *Kroměříž literární: výběrový místopis města Kroměříže*. Kroměříž: Muzeum Kroměřížska, 2000. 163 s.
FIŠER, Z. *Jindřich Spáčil*. Kroměříž: Muzeum Kroměřížska, 1985. 78 s.
FIŠER, Z. – KROUPA, J. *Kroměříž – průvodce městem*, Kroměříž: Muzeum Kroměřížska; Muzejní a vlastivědná společnost, 1991. 115 s.
HRABEC, J. *Chříby: turistický průvodce*: Uherské Hradiště: LVPrint, 1998. 232 s.
KLAPIL, P. *Kvasice*. Hýsly: Alcor Puzzle, 2005. 242 s.
MEDEOT, C. *Studenti giuliani e trentini nell'atene Morava (Kroměříž)*. Gorizia: Arte Grafiche Camprestrini, 1971. 101 s.
MIKŠÍK, J. *Kroměřížsko v boji proti fašismu*. Kroměříž: Kabinet branné výchovy OV Svazarmu ČSR, 1982. 186 s.
OLŠINA, M. *Českoslovenští legionáři okresu Kroměříž 1914 – 1920*. Kroměříž: Okresní úřad Kroměříž, 2002. 103 s.
PÁLENÍČEK, L. *Jindřich Spáčil*. Gottwaldov: Krajské nakladatelství, 1959. 47 s.
PÁLENÍČEK, L. *Jindřich Spáčil*. Kroměříž: Okresní národní výbor, 1969. 35 s.
PEŘINKA, F. V. *Kroměřížský okres*. Brno: Musejní spolek v Brně, 1911. 408 s.

Internetové zdroje:

O Kroměříži – současnost. [online]. [cit. 2013-04-15]. Dostupné na <<http://www.mesto-kromeriz.cz/stranka.asp?kod=9&modul=navstevnik&map=22>>

8. ANOTACE

Jméno a příjmení:	Jarmila Petříčková
Katedra:	Katedra českého jazyka a literatury
Vedoucí práce:	Mgr. Daniel Jakubiček, Ph.D.
Rok obhajoby:	2013

Název práce:	Jindřich Spáčil (1899 – 1978)
Název v angličtině:	Jindřich Spáčil (1899 – 1978)
Anotace práce:	Diplomová práce se zabývá životem Jindřicha Spáčila, jeho korespondencí. Také jsou popsána jeho historická, psychologická díla a tvorba pro děti a mládež.
Klíčová slova:	Jindřich Spáčil, historická próza, psychologická próza, literatura pro děti a mládež.
Anotace v angličtině:	This thesis deals with the life of Jindřich Spáčil, his correspondence. Also describes his historical, psychological work and work for children and youth.
Klíčová slova v angličtině:	Jindřich Spáčil, historical novels, psychological prose, literature for children and young people
Přílohy vázané v práci:	0
Rozsah práce:	76 stran
Jazyk práce:	Čeština